

HRVATSKI PLANINAR

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **115**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

3

OŽUJAK
2023

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb
www.hps.hr
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured HPS-a
tel. 01/48-23-624
tel. 01/48-24-142
uredhps@hps.hr

Uredništvo

Adresa elektroničke pošte
za zaprimanje članaka,
vijesti i ilustracija:
hrvatski.planinar@hps.hr

Tisak

Kerschhoffset d.o.o.,
Ježdovec

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
alan.caplar@hps.hr

Urednički odbor

Darko Berljak
prof. dr. Darko Grundler
Damir Janton
Ivan Hapač
Faruk Islamović
Krunoslav Milas
Radovan Milčić
prof. dr. Željko Poljak
Robert Smolec
Damir Šantek
Klara Jasna Žagar

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **19,90 €**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza HR4123600001101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, treba biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi 35,00 €, a uplaćuje se na račun BIC ZABA-HR2X 25731-3253236, također uz poziv na pretplatnički broj.

Cijena pojedinačnog primjerka je 2,00 € (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj otisnut je uz Vašu adresu na listiću za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na tom listiću možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, elektroničkom poštom ili putem web obrasca javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (uredhps@hps.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142).

Časopis se distribuira poštom, na osobnu adresu pretplatnika.

Godišnja pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini pretplatnicima fizičkim osobama šalje uplatnica za pretplatu, a pretplatnicima pravnim osobama računi.

Bibliografija

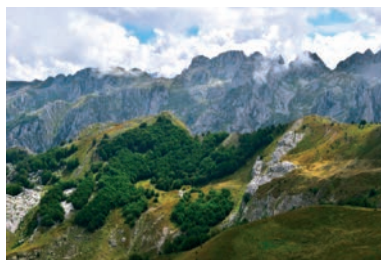
Stari brojevi časopisa u PDF formatu i bibliografski pretraživač sadržaja svih dosad izdanih brojeva dostupni su na web stranici HPS-a www.hps.hr

Suradnja u časopisu

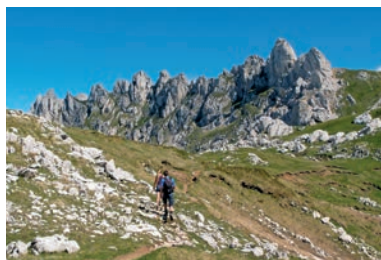
Časopis objavljuje sve vrste članaka i vijesti zanimljivih za planinare. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati elektroničkom poštom ili putem web-servisa za velike datoteke. Slike treba slati u originalnoj veličini (bez smanjivanja), ne unutar Word dokumenata. Uredništvo zadržava pravo redakture, lekture i korekture tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskoga planinarskog saveza.

108 Na najvišoj planini Baskije

113 Prokletije – skroviti planinarski raj

120 Najljepša crnogorska devojka

126 Uspón na planinu bogova

Sadržaj

Članci

108 Na najvišoj planini Baskije

Denis Vranješ

113 Prokletije – skroviti planinarski raj

Robert Pocrnić

120 Najljepša crnogorska devojka

Damir Šantek

126 Uspón na planinu bogova

Robert Koprivnjak

131 Planinarski susreti – ugodni i oni drugi

prof. dr. Željko Poljak

137 Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca

Klara Jasna Žagar

142 Esej o planinarenju

Umjetna inteligencija

Rubrike

144 Planinarska faleristika: Bedževi Papučkih jaglaca (priredio Vjekoslav Kramberger)

145 Speleologija: Speleološki ispiti, Stručni seminar o speleološkom školovanju, Stručni seminar o opremanju speleoloških objekata na Vrdovu

147 Vijesti: Mlado leto na Vojake, 33. tradicionalni uspon na Debelo brdo, 11. pohod na najviši vrh Požeške gore uz slavonsko kolo, Izložba povodom 40 godina HPD-a Sisak, Mala planinarska škola PD-a Zanatlija u Osijeku

153 Kalendar akcija

154 Planinarska enigmatika

Tema broja

Planinarska iskustva iz Baskije

Naslovnica

Stožasta hridina Okića u Samoborskom gorju, foto: Alan Čaplar

125
GODINA
HRVATSKOG
PLANINARA
1898 – 2023

Na najvišoj planini Baskije

Denis Vranješ, Split

Četvrti je dan našeg boravka u zemlji u kojoj se govori baskijskim jezikom – u Euskal Herriji, kako svoju rodnu grudu zovu Baski – i još nismo vidjeli sunca. Patetičan bi putnik zasigurno povukao paralele između tužne sudbe i oblaka ili između kiše i suza, ali kiša je najčešće upravo samo to – »tekuća oborina u obliku kapljica promjera većeg od 0,5 mm«, kako navodi »Hrvatska enciklopedija«, a ovdje je, u zapadnom dijelu Pireneja, zbog utjecaja Atlantika, češća nego u ostalom dijelu Pirenejskog poluotoka.

Baskiju odnosno autonomnu pokrajinu Euskal Herriju od 1979. čine tri španjolske provincije: Bizkaia, Araba i Gipuzkoa. Bio je to pokušaj španjolskih vlasti da obuzdaju višestoljetnu želju Baska za samoodređenjem, jednog od posljednjih europskih naroda koji nema svoju državu. Iako je ETA 2018. proglasila primirje, želja za neovisnošću Baskije nikad nije odbačena. O tome svjedoče cestovni natpisi, grafiti i živopisne *ikurrine* – baskijske zastave, koje se inače ponosno vijore s pročelja većine zgrada, čak i izvan prazničnih dana. Osnovna je boja zastave crvena, a simbolizira baskijski narod. Andrijin

kríž zelene boje simbolizira sveti hrast Gernike i stare zakone koji su se pod njim donosili i provodili, a bijeli kríž posvećenost Baska kršćanstvu.

Danas je zrak nepomičan i *ikurrine* miruju. Nema ni daška vjetra u baskijskim brdima. *Ikurrine* vise na vitkim kopljima dok se vozimo slikovitim baskijskim selima stiješnjenima u kancima duboko urezanima u obronke Pireneja i Kantabrijskoga gorja istovremeno. Ovdje granica između tih dvaju planinskih masiva gotovo i ne postoji. Ondje gdje prestaju Pireneji i počinje Kantabrijsko gorje, izdiže se Aizkorri. Jutros smo napustili Bilbao i zaputili se prema jugoistoku, prema najvišoj planini Baskije.

Početak je kolovoza i dok se veći dio Europe prži na iznadprosječno visokim temperaturama, Baskija je prekrivena teškim oblacima, koji su se s Atlantika prelili na Pirenejski poluotok. Guste

Samostan Arantzazu

Uspon kroz šumu

DENIS VRANJES

DENIS VRANJES

oblačne mase danima su nasukane o zapadni greben Pireneja i vlagom natapaju najzelenije brežuljke koje sam ikad vidio usred ljeta. Sve se zeleni, a to ni magla ne uspijeva skriti.

Nakon tek nešto više od jednog sata ugodne vožnje pitoresknim krajolikom Baskije stižemo pred samostan Arantzazu, na kojem nam pozornost privlače tri neobična tornja, vitke stabljike pune trnja od vapnenca. Legenda kaže kako je u 15. stoljeću jedan baskijski pastir u drači pronašao malu sliku Majke Božje i uzviknuo »Arantzazu?!«, što na baskijskom znači »Ti, u trnju?!« Sad vam je sigurno jasnije kako je samostan dobio svoje ime, a i zašto tornjevi samostana imaju oblik trnja na stabljici. Baskija je zemlja legendi, a mi vodiči obožavamo legende.

Dok Arantzazu ostaje za našim leđima, obavijeni maglom uspinjemo se puteljkom kroz gustu šumu iz koje izranja paprat, stvarajući prizor još mističnijim. Koračamo kamenjem uglačanim od višestoljetnoga gaženja ljudi i blaga na putu do ispasišta na Urbiji, kamo smo se i mi zaputili, ali zbog sasvim drugih razloga. U tišini

se susrećemo tek s rijetkim planinarima. Jedna trojka pred nama komunicira gotovo šapatom, kao da pokušava ne probuditi šumske duhove ili možda vrhovnu baskijsku božicu Mari, koja navodno obitava u jednoj obližnjoj špilji. Prema legendi, Aizkorri okuje magla dok je Mari u špilji, a sudeći po prosječnom broju maglovitih dana, očito rijetko izlazi.

Pozdravljamo utihnutu trojku s »kaixo« (kaišo), prvom frazom koju smo naučili na baskijskom, ali na to tradicionalno »zdravo« uglas promrmljaju nešto nama nerazumljivo. Jezik je narodu Baska nesumnjivo najvažnija odrednica identiteta, do te mjere da su i svoju zemlju nazvali »Zemljom u kojoj se govori baskijski jezik« – o čemu sam pisao na početku reportaže – a ne »Zemljom u kojoj žive Baski«.

Nas dvoje se na svakom putovanju trudimo što više služiti jezikom domaćina. Izazov je prije polaska naučiti što više korisnih fraza, riječi koje bi nam mogle odškrinuti mnoga zatvorena vrata. A učenje baskijskoga bilo je dosad najveći izazov. Jezik je to kojim se na tim prostorima govori već

više od 5000 godina, davno prije dolaska indoeuropskih jezika, i smatra se najstarijim živućim europskim jezikom. Sad vam je zasigurno jasnije zašto je Baskima jezik toliko važan da je ugrađen i u ime zemlje koju nastanjuju.

Zbog naše neutažive želje za učenjem novih jezika, jučerašnje smo poslijepodne proveli na ulicama Bilbaa u potrazi za baskijskim rječnikom, što se, suprotno očekivanjima, pokazalo nimalo lakom zadaćom. Tek u četvrtoj ili petoj knjižari pronašli smo Collinsov rječnik. Kao da jezik čuvaju za sebe i ne vole da ga uče stranci. I ova

trojka tiho razgovara dok se šutke udaljavamo od nje. Kao da želi svaku riječ poput tajne skriti od ušiju dvoje stranaca. Unatoč tome, uz ovaj putopis izdvojio sam za vas nekoliko korisnih fraza na baskijskom jeziku.

Magla je protkala svaki kutak šume, zavukla se u svaku jarugu, proviruje iza svake stijene i grli naše korake. U magli mahovina opojnije miriše, ispunjavajući naše nosnice najfinijim notama mirnoće i lijepći se za obraze poput kapi rose na azurne cvjetove encijana. Tišinu prekida tek brecaanje zvona. Nismo sami, ali proći će još desetak minuta prije negoli pod jednim starim hrastom ugledamo veličanstvenu životinju, divljega konja kojeg kao da nismo iznenadili. U njegovom smo domu i očito je navikao na brojne posjetitelje. Samo je nakratko podigao pogled prema nama, a potom se brzo vratio očito slasnim zalagajima paprati.

Nakon tek nešto više od jednog sata hoda od samostana staza se naglo zaravnjuje, a mi stižemo na prijevoj Elolu (1160 m). Da je magla malo manje tvrdoglava, sad bismo zdesna ugledali stjenovit vrh Zabalaiz (1251 m), barem tako piše u našem vodiču. Umjesto vrha pozornost nam privlači oštro kamenje što strši iz vlažne zemlje svakih pet-šest metara i prateći imaginarnu liniju nestaje u magli. Nismo sigurni koja mu je

Korisne fraze na baskijskom jeziku

- Zdravo – Kaixo
- Dobro jutro – Egun on
- Dobar dan – Arratsalde on
- Laku noć – Gabon
- Hvala – Eskerrik asko
- Da – Bai
- Ne – Ez
- Oprostite – Barkatu
- Doviđenja – Agur
- Iz Hrvatske sam – Kroaziakoa naiz

bila svrha, ali može se pretpostaviti da je imalo ulogu međašnih znakova. Stočarstvo je duboko ukorijenjen način života tamošnjih stanovnika, a Urbiju, na koju smo upravo zakoračili, zbog bogatih ispasišta nazivaju »Baskijskim rajem«. Svaki komadić zemlje i svaki busen trave imali su posebnu vrijednost, pa je razumljivo da je trebalo i ograditi svoje bogatstvo, sačuvati ga od tuđih ovaca, krava, koza...

Slijedi blag silazak, prvo kroz drvored prema crkvi, pa dalje do planinarskog doma na Urbiji (1134 m). Ne želimo se zaustavljati, pa žurno gazimo preko travnate visoravni prema podnožju planine, s mislima na ručak po povratku na Urbiju. Napuštamo širok markirani put i skrećemo oštro ulijevo prema grebenu Aizkorrija. Sprijeda se od nas udaljavaju markacije koje usmjeravaju hodače po GR 120, »Putu svetog Ignacija«. Taj put u 27 dnevnih etapa vodi od zapada do istoka Pirenejskog poluotoka, od Loyole u Baskiji, gdje se rodio taj osnivač Družbe Isusove i odakle je 1522. krenuo na hodočašće do svetišta Montserrat i špilje u Manresi nedaleko od Barcelone, u kojoj je proveo godinu dana pišući svoje životno djelo »Duhovne vježbe«. Ateist sam, ali kao hodač, divim se tih 640 kilometara.

Uspinjemo se požutjelim pašnjacima, iako smo stekli dojam kako nema odveć sunčanih dana u tim planinama. Prolazimo pored izolirana katuna i u zavojima se udaljavamo od visoravni. Magla istovremeno i plaši i izaziva. Srećom, razaznajemo stazicu pod svojim nogama. Stazicu i danas održavaju, ne samo planinari i planinski trkači, već i stada ovaca poput jednog koje upravo izranja iz magle. Bezbrizno pasu busenje sočne, planinske trave i poput onih konja podno prijevoja, jedva nas i pogledaju.

Odanle skrećemo s utabanog puteljka izravno prema grebenu i za tili smo čas na prvom vrhu toga dana. Aketegi eprina (1548 m) obilježen je trigonometrijskim stupom, a desetak minuta dalje po grebenu stižemo i na najviši vrh planine Aketegi (1551 m). Vrh je obilježen metalnim bubnjem zvanim danbolin, koji pridržavaju tri frule txistu, glazbeni instrumenti koji su simboli baskijske tradicionalne glazbe. Na bubnju je poviše izgrehanog naziva »Aitxuri« flomasterom napisano »Aketegi«.

DENIS VRANJES

Na grebenu

Prije pet godina provedena su toponomastička istraživanja kojima je nedvojbeno utvrđeno da je za dotadašnji Aitxuri ispravno ime Aketegi, a da se dotadašnji Aketegi zapravo zove Aketegi eprina. Aitzabal se tako od 2017. zove Aitxuri. Koja top(o)zavrzlama! Jedno je ipak sigurno,

DENIS VRANJES

Na najvišem vrhu

DENIS VRANJES
DENIS VRANJES

Vrh Aizkorri

Crkvice i planinarsko sklonište na Aizkorriu

dalje idemo na vrh koji dijeli ime s planinom i čije je ime ostalo nepromijenjeno nakon te posljednje toponomastičke studije.

Prvo se moramo vratiti na ono križanje s kojeg su nas prema vrhu ispratili ovce marljivo skupljajući sočne zalogaje prije skorog preživljanja u dolini, pa preko Aitxurija stižemo na Aizkorri. Shvatili ste da je jedna stvar na Aizkorriu sigurna: da ime gotovo svakog vrha mora započeti slovom »a«. Izazovi pamćenja svih tih toponima tim su veći. Ali da ne volimo izazove, kauč bi bio naše najomiljenije odredište.

Ipak, 2500 kilometara daleko od našega kauča stižemo pred planinarsko sklonište i crkvicu Santo Cristo, čije je okruženje zaposjelo stado koza. Danas se nećemo diviti vidiku, ali ništa ne umanjuje ljepotu trenutka. Uživamo skačući s kamena na kamen do vrha, sve vrijeme budno praćeni pogledima znatiželjnih koza. Zaintrigirale su ih dvije razigrane dalmatinske »koze«. Tim planinskim masivom ipak neprikosnoveno vlada jedna druga koza – prč, da budem precizniji, a zove se Kilian Jornet. Naime, ondje se održava jedna od svjetski najpoznatijih skyrunning utrka, Skymarathon Zegama – Aizkorri, na kojoj je i ove godine pobijedio Leteći Katalonac, i to deseti put! Ukupno više od 5400 m uspona i svladana udaljenost od 42 km, a najviši je vrh planine na »tek« 1551 m. Ne volim trčati po planinama, previše je i to što očito prebrzo hodam – bar mi

tako kažu oni koji se sa mnom zapute u planine – ali potpuno razumijem tu strast. Svaki motiv za provođenje dana u planini, ako isključuje ubijanje i uništavanje, ispravan je.

Vrh Aizkorri tek je nekoliko metara poviše crkvice i obilježen je željeznim križem oko kojeg očito nerijetko bjesne oluje, a pod križem je metalna skulptura – sjekira zasječena u trupac. Aizkorri na baskijskom znači sjekira, pa je motiv autora više nego jasan jer je greben planine doista britak poput oštrice sjekire. I dalje u maglovitom okruženju, zatvaramo svoj današnji zamišljeni krug. Zaranjamo u koktel šumskog zelenila i mliječnog zraka pa nešto istočnijom stazicom brzim korakom silazimo do restorana Urbiako Fonde na zaslužen ručak. Čeka nas još poslijepodnevna vožnja do Iruñe (Pamplone), nekadašnjega glavnoga grada Baskije, a zatim okrpja prije nastavka putovanja prema gradu San Ferminu.

Planina ogrnuta zrakom od mlijeka otvara najtajanstvenije knjige spoznaje i rasplamsava žar mašte. Magla ne skriva, već izoštrava naša osjetila tjerajući nas da se vratimo planini. I zasigurno ćemo opet krenuti na najvišu planinu Baskije i naroda koji koristi istu riječ za »gore« kao i mi. »Aldapan gora« pjeva Huntza, naš omiljeni baskijski bend. Gore, u planine! Gore, gdje su boje i mirisi intenzivniji, a bezličnost i zapara daleki. Gore je uvijek bolje!

Prokletije – skroviti planinarski raj

Robert Pocrnić, Zagreb

Nakon triju pohoda u Crnu Goru, radi planinarenja Durmitorom, Prokletijama i Komovima, mislio sam da će ta mala država, prepuna gotovo djevičanskih prirodnih ljepota, malo dulje čekati na neko moje novo planinarsko putovanje. Ipak, slučajno sam saznao da se krajem prošlog ljeta jedna planinarska skupina priprema za turu u Prokletijama, i to na vrhove na kojima još nisam bio. Znaite što slijedi, nije bilo teško nagovoriti žabu da skoči u vodu.

Prije mnogo godina, kad sam prvi put posjetio Crnu Goru, planinario sam Nacionalnim parkom Durmitor. Tada smo se popeli na najviši vrh Bobotov kuk (2525 m) i nekoliko obližnjih

vrhova. Vratio sam se u Zagreb silno ponosan na svoje grandiozno planinarsko postignuće, s uvjerenjem da je to i najviši vrh Crne Gore. Međutim, ubrzo je uslijedio hladan tuš – saznao sam, naime, da Bobotov kuk nije najviši vrh te zemlje, već da je to Zla Kolata u Prokletijama, koja se nalazi na granici Crne Gore i Albanije, a viša je od Bobotova kuka desetak metara.

Premda sam i poslije dolazio u Crnu Goru, Zla Kolata uvijek je bila nekako nedostupna i izvan naših planinarskih itinerara. Ili smo obilazili Komove, ili smo pak istraživali istočni dio Prokletija – prilikom pohoda na Đeravicu (2656 m) ili malo južnije, na Maja Jezercës (2694 m). Posljednji spomenuti vrh najviši je vrh

Planinski masiv Karanfili

ROBERT POCRNIĆ

Popadija, Talijanka i Volušnica (s lijeve strane)

Prokletija i cijeloga Dinarskoga gorja, a nalazi se u Albaniji.

Ovaj put nije bilo nikakve dileme, na našem je planinarskom meniju, uz Talijanku, Popadiju, Visitor (Vizitor), Đeravicu i Karanfile, bila i Zla Kolata! A kao desert, bili su predviđeni obilasci Plavskoga, Visitorskoga i Hridskog jezera. Sve što gladna planinarska duša može poželjeti!

Dolazak u Plav

Nakon dugoga i zavojitog putovanja brdovitom Crnom Gorom, često kroz duboke kanjone, u kojima morate dobro protegnuti vrat želite li vidjeti modro nebo, stižemo u Plav. Taj je grad važno regionalno središte i ujedno sjedište uprave Nacionalnog parka Prokletije. Gradić se nalazi uz Plavsko jezero i naslanja se na crnogorski dio planinskog masiva Prokletija. Riječ je o vrlo zabačenom završetku najistočnijeg dijela Crne Gore, koji se poput klina usjekao u teritorij Kosova i Albanije. Ono što povezuje te tri države prelijepe su i jedinstvene Prokletije, možda i najslikovitija planina Dinarskoga gorja.

Prokletije su još prije samo dvadesetak godina velikim dijelom bile gotovo nedostupne planinarima. Zabačenost, slaba prometna povezanost, stroga granica Jugoslavije i Albanije, a nešto poslije i ratna djelovanja na Kosovu, očuvala su taj kraj gotovo djevičanskim. U tim planinama nema gotovo nikakve infrastrukture, ako ne računamo poneku, već odavno napuštenu vojnu karaulu na crnogorskoj ili bunker na albanskoj strani granice. Za sigurno i opušteno kretanje tim bespućima uputno je angažirati mjesnog vodiča.

U Plavu smo se smjestili u objektu tik uz jezero. Prema riječima naših domaćina, Plavsko jezero, koje se nalazi na nadmorskoj visini od 900 metara, bilo je na glasu kao drugo najveće ledenjačko jezero u bivšoj državi, nakon Bohinjskoga.

Popadija i bezimeni albanski vrh

Dobro naspavani i odmorni nakon dugog puta, spremamo se za svoju prvu turu, ali prognoza baš i nije obećavajuća. Noćas je palo nešto kiše, a velika je vjerojatnost za još oborina, naravno, ponajviše sredinom dana, kada bismo trebali biti

na visini od 2000 m, i to na granici Crne Gore i Albanije, Ranojutarnja niska naoblaka nadvila se nad Plavskim jezerom i skriva moćne vrhove koji nas okružuju. Ipak, pada odluka: idemo!

Odlazimo prema Gusinju, a zatim prema čuvenoj dolini Grebaje. Riječ je o šumovitoj, zelenoj dolini koja je s triju strana zatvorena moćnim vrhovima. Među njima je daleko najimpresivniji planinski masiv Karanfili, visok gotovo 2500 metara. Naoblaka nas prati cijelim putem i unosi tihi nemir. Kroz oblake na trenutke uspijevamo vidjeti visoke vrhove koji nas okružuju. Napuštamo svoje vozilo i upoznajemo vodiča koji će biti s nama sljedećih nekoliko dana. Prst sudbine odlučio je da to bude moj stari znanac Ahmet, vodič koji nas je prije deset godina vodio na Maja Jezercës u Albaniji. To je odlična vijest jer mi je Ahmet ostao u sjećanju kao sjajan vodič. Pravi Crnogorac, kô od brda odvaljen!

Krećemo iz doline Grebaje na laganu, višesatnu, kružnu turu, koja uključuje vrhove Volušnicu i Talijanku, a nastavlja se grebenom do vrha Popadije, prirodnom granicom između Crne Gore i Albanije. Krećemo se kroz

šumu te se zelenim pašnjacima penjemo prema strmom, travnatom grebenu. Dolazimo tako na Volušnicu, s koje se otvaraju vidici na albansku stranu. Prijeteći oblaci i dalje su nad nama, ali povremeno proviruje i poneka zraka sunca dajući nam nadu da ćemo se možda ipak suhi vratiti u dolinu.

Hodamo dalje uskim grebenom, koračamo preko graničnoga kamenja, te nakon dva i pol sata uspona dolazimo na današnji najviši vrh Popadiju (2057 m). Strmi, zeleni obronci spuštaju se prema albanskoj strani na kojoj u daljini jasno vidimo dolinu s naseljem. Odmaramo se i uživamo u vidicima, a za oko nam zapinje i jedan udaljen vrh na drugoj strani granice, s istaknutom albanskom zastavom. Nekolicina nas odvaži se na još malo napora, do bezimenoga albanskog vrha. Slikamo se kraj zastave, za uspomenu, i vraćamo se ostatku skupine, koji nestrpljivo čeka silazak.

Spuštamo se travnatom stazom koja nas vodi prema šumi. Tek što smo ušli u bukovu šumu počela je ugodna kišica, koju smo jedva osjetili. S obzirom na nepovoljnu prognozu, odličan

Uspón prema Zloj Kolati

svršetak prvoga planinarskog dana, a Nikšičko pivo u dolini Grebaje »zaokružilo« je današnju uspješnu priču.

Zla Kolata

Ustajemo već u pola pet ujutro, a vremenska je prognoza, kao i dan prije, sve samo ne poticajna. Jučer smo imali mnogo sreće, hoće li nas i danas pomaziti? Gotovo 900 kilometara vožnje iz Zagreba i desetak godina čekanja... valjda neće biti uzalud!

Terenskim nas vozilima domaćini prebacuju dolinom Ropojane do albanskog sela Vusanja, gdje počinjemo planinariti. Stavljamo na leđa ruksake napunjene opremom, hranom i pićem za cjelodnevnu turu i slijedimo Ahmeta. Kolona u tišini grabi makadamskim putom i molećivo pogledava prema nebu. Vidika gotovo da i nema, zarobljeni šumom i maglom hodamo vlažnim livadama do prvih stijena, koje su još mokre. Dok napredujemo, lupkanje štapova po kamenju narušava tišinu. Izlazimo iz zone šume i preko stijena ubrzo stižemo do Ledene špilje. Nevelika je i mračna, a na samom ulazu osjeća se strujanje osvježavajućega, hladnog zraka. Ledena špilja u Nacionalnom parku Durmitor ipak me

je neusporedivo više oduševila svojom impresivnom galerijom i ledenim skulpturama.

Druga polovica puta do vrha malo je zahtjevnija, stjenovita je i strma, te se često morate pomagati rukama. Stijena je kršljiva i treba biti oprezan. I uza svu pozornost, odlomili smo nekoliko manjih stijena, koje nas ipak nisu ugrozile. Magla se gotovo razišla, vidici su sve bolji, a prvi put vidimo i vrh.

U jednom trenutku, malo više i dalje od nas, izronila je iz magle sitna djevojka koja se sama samcata penjala ka vrhu. Vodič je odmah primijetio da je krenula krivim smjerom, preko najveće strmine. Dozvao ju je i uputio kuda treba ići, a ona je samo rekla »OK« i ne trepnuvši odskakutala dalje. Saznajemo da je Poljakinja. Osim nekoliko Čeha, koje smo sreli na početku uspona, bila je jedina osoba koju smo susreli taj dan.

Nakon četiri sata uspona stižemo na 2534 metra visok najviši vrh Crne Gore! Nadam se da nakon povratka u Zagreb neću saznati da postoji još neki, koji metar viši. Navlače se novi oblaci, koji nam djelomično ometaju vidike. Ipak, zadovoljno konstatiramo da nas je nevrijeme i ovaj puta zaobišlo. Nakon odmora spuštamo se

Zla Kolata (vrh u sredini)

ROBERT POČRNIC

Vrh Visitor

opet istom stazom, uživamo u slasnim, divljim malinama i sunčanom danu. Ahmet nas vodi do poznatog čobanina Albanca, koji živi sam u tim bespućima. Bavi se ovčarstvom i proizvodi mliječne proizvode. Potpuno sam, sa svojim ovčarima, skrbi se o stotinama svojih ovaca i dočekuje rijetke planinare proizvodima svoga gospodarstva. Zadovoljni uspješnim usponom i lijepim vremenom, okrepljujemo se sjajnim ovčjim sirom i toplim pogačama, a zatim hodamo još sat i pol do svojih vozila te se vraćamo u Plav.

Vrhovi Balkana

Pred nama je treći dan planinarenja. Krećemo na Visitor, a prije vrha posjetit ćemo poznato Visitorsko jezero. Domaćini Ahmet i Enes prebacuju nas vozilima do podnožja planine. Vrijeme vožnje kratimo razgovorom s njima. Teško je ne osjetiti njihovu silnu ljubav prema Prokletijama. Ponosno ističu kako su i njihovi »dedovi« kročili svim tim stazama i kako ulažu velik trud da bi očuvali taj kraj za sve brojnije planinare iz cijele Europe. Obojica su dali velik

obol osmišljavanju poznatog izazova »Vrhovi Balkana«, koji povezuje Crnu Goru, Kosovo i Albaniju. Projekt je podržala i financijski potpomogla njemačka vlada radi povezivanja i revitalizacije toga čudesno lijepog i teško dostupnoga kraja. Put dug 192 km može se započeti bilo u kojoj od tih triju država. Sastoji se od deset dionica različite težine, a traje ukupno 10 – 13 dana, ovisno o kondicijskoj spremnosti i vremenskim okolnostima. Najveća visina traila kojom se kreću planinari gotovo je 2300 m, na albanskoj strani. Cijelim su putem staze markirane te su osigurani smještaj, prehrana i vodiči.

Stižemo terencima do svojega odredišta, katuna Mramori, gdje se nalaze drvene kućice koje se mogu unajmiti. Iz jedne od njih dopire miris kave i čaja mameći naša nepca. Zastajemo radi kratke okrijepe, a zatim nastavljamo prema Visitorskom jezeru prateći sjenovit put kroz šumu. Ubrzo stižemo do jezera okruženoga gustom, crnogoričnom šumom. Vrijeme koristimo za kružni obilazak, a oni hrabriji ulaze u hladno jezero i plivajući impresioniraju zadivljen planinarski auditorij.

Rubom šume nastavljamo prema vrhu preko travnate visoravni prepune raznolikoga livadnog cvijeća. Dolazimo do podnožja vrha, čeka nas strm, završni dio. Nakon dva sata stižemo na 2211 metara visok Visitor. Uživamo u vidicima. Pred nama se prostiru grad Plav i modra ljepota ledenjačkoga Plavskog jezera. Vršni je greben uzak i strm, nema baš mjesta za boravak veće skupine na vrhu. Vrhom prolazi i put Via Dinarica. Vidici se pružaju na sve strane, a najviše me se dojmilo veliko Plavsko jezero ispod nas, u kojem završavaju strmi, šumoviti obronci te planine. U jezeru počinje i tok poznate rijeke Lim, koja prije svoga utoka u Drinu vijuga više od dvije stotine kilometara kroz tri države (Crnu Goru, Srbiju i BiH).

Đeravica

Prije svitanja naša skupina kreće na Đeravicu, najviši vrh Kosova. Odlučio sam je ipak preskočiti jer sam već bio na njoj, a i intuicija mi je nekako govorila da ne možemo baš uvijek imati

toliko sreće s vremenom, jer prognoza opet nije bila bajna. Riječ je o udaljenijem vrhu i terenci su prebacili skupinu do katuna Bogićevice, koji obiluje vodotocima, a nalazi se na visini od 1700 metara. Ondje počinje dugo i naporno višesatno hodaње gore-dolje po uglavnom travnatoj visoravni, na kojoj se nalazi više manjih jezera, u kojima se oni najhrabriji vole osvježiti za vrućih dana. Nažalost, ne i ovaj put. Zbog niske naoblake i dosadne kišice ekipa je velikim dijelom puta bila uskraćena za vidike, ali su se, srećom, svi popeli na 2656 metara visok najviši vrh Kosova. Pristup do vrha umjereno je strm i tehnički nije toliko zahtjevan kao uspon na Zlu Kolatu, pogotovo ne kao put na najviši vrh Prokletija Maja Jezercës u Albaniji. Uvijek je lijep osjećaj popeti se na neki najviši nacionalni vrh.

Dok se skupina uspinjala prema najvišem vrhu Kosova, iskoristio sam vrijeme i sunčan dan za obilazak Plavskog jezera i posjet gradu Plavu. Čevapi s kajmakom, baklave, tulumbe i urmašice također imaju svojih draži.

Hridski krš i Hridsko jezero

Pogled s Hridskog krša prema tromeđi Crne Gore, Kosova i Albanije

Hridski krš i čarobno Hridsko jezero

Pretposljednji dan svoga boravka u Prokletijama namjeravali smo iskoristiti za završni uspon na jedan od meni najljepših dijelova Prokletija, moćni planinski masiv Karanfila, odnosno njegov Sjeverni vrh (2460 m). Riječ je o razmjerno zahtjevnom vrhu. Nekoliko je razloga zašto to ipak nismo učinili. Akumulirani umor, mokre stijene, prethodnih dana namočene kišom, a nažalost i stradanje jedne djevojke prije nekoliko tjedana, bili su dovoljno jaki razlozi da osmislimo i odaberemo alternativu. Odlučeno je, gotovo jednoglasno, da krenemo na vrh Hridski krš i posjetimo glasovito Hridsko jezero.

Terencima stižemo do kraja asfaltiranog puta i Bajrovića katuna. Nekoliko krava mirno pase i začuđeno promatra iznenadne goste. Krećemo prema Hridskom jezeru, kročimo sjenovitom, crnogoričnom šumom i nakon gotovo sat i pol stižemo na obale jezera. Sve što sam dotad čuo o tom jezeru pokazalo se istinitim, doista je prekrasno! Za potpun ugođaj razvedrilo se i nebo, a jezero je zabljesculo u svoj svojoj ljepoti. Nismo jedini koji su nakanili

uživati u jezeru, brojni planinari uživali su na obali upijajući tu prirodnu čaroliju. Jezero je srednje veličine, oni hrabriji mogu se u njemu osvježiti, a čak i nije toliko hladno koliko bi se očekivalo na toj visini.

Nakon kružnog obilaska jezera nastavljamo velikim pašnjakom pa preko grebena prema 2358 metara visokom vrhu. Nalazimo se na tromeđi Crne Gore, Kosova i Albanije. Kosovo je istočno, a Albanija južno od nas. Na sve smo strane okruženi brojnim dvotisućnjacima, a s vrha Hridskog krša vidi se desetak kilometara udaljena Đeravica.

Tim je veličanstvenim vidicima završio moj drugi boravak u Prokletijama, a četvrti u toj maloj, ali prelijepoj planinskoj državi.

Jako ćete teško danas bilo gdje u Europi naći takvu divlju ljepotu poput one u Crnoj Gori! Toliko visokih vrhova na koje rijetko kroči ljudska noga, dubokih kanjona kojima huče hladne rijeke, ledenjačkih jezera, gustih šuma, ukusne hrane i dobrih ljudi. Kad obidete Durmitor, Komove, Prokletije i kanjon Tare, shvatit ćete gdje se u Europi nalazi planinarski raj!

Najljepša crnogorska *devojka*

Damir Šantek, Zagreb

Crna Gora je planinska zemlja – jedina na svijetu koja u svojem imenu ima planinu. Od pet crnogorskih nacionalnih parkova, čak se četiri nalaze u planinskim područjima. To su Lovćen, Biogradska gora, Prokletije i Durmitor. NP Skadarsko jezero tek donekle izlazi iz toga osnovnoga planinskoga krajolika.

Nacionalni park Durmitor osnovan je 1952. i obuhvaća površinu od 39.000 ha, od čega se na tu impozantnu planinu odnosi tek manji dio tog prostora, dugog 30, a širokog 15 kilometara. Apsolutno je nevjerovatno koliko je ljepote stalo na tako malen komadić zemlje. Durmitor ima čak 50 vrhova viših od 2000 m, što je za Dinaride uistinu velika visina. Ostatak površine Nacionalnog parka pripada kanjonima Tare,

Drage i Sušice te gornjem dijelu kanjonske doline Komarnice.

Smatra se da ime Durmitor potječe od keltskih riječi »dru mi tore«, koje znače »planina puna vode«. Ljepoti durmitorskog masiva i planini punoj vode posebnu draž daje 18 ledenjačkih jezera, nazvanih gorskim očima, koja se sva nalaze na visinama iznad 1500 metara, te brojne, što podzemne što nadzemne rijeke i rječice, čime planina potpuno opravdava to staro keltsko ime.

Ukupna dužina markiranih planinarskih staza na Durmitoru veća je od 500 kilometara, pa nije lako odabrati onu »najbolju« ili »najljepšu«. Zamisao mi je bila prepješačiti cijelu planinu, od sjevera prema jugu. Stoga naručujem taksi da me

Šareni pasovi – prepoznatljiv simbol Durmitora

DA MIR ŠANTEK

Zupci

vozi od Žabljaka na drugu stranu Durmitora, do prijevoja Sedla (1907 m) između Sedlene grede (2227 m) i Uvite grede (2199 m). U taksiju slušam litaniju o Jugoslaviji. Prošlo je mnogo godina od raspada bivše države, no Hrvati se još uvijek bave pričama o Drugom svjetskom ratu, a Crnogorci, Bosanci i Srbi Jugoslavijom. Nema tu više nikakvog iznenađenja. Svi ti narodi uglavnom žive u prošlosti i jasno je da im je onda teško gledati naprijed i graditi budućnost. Dok slušam izlaganje taksista kao na nekom plenumu CK SKJ-a, prolazimo pored Stožine. To je vrh prepoznatljiva, kupastog oblika, koji se nadnio nad Pošćenskom dolinom. Oblikom podsjeća na stog sijena. Kako je »stog« impozantnih dimenzija, dobio je ime stožina, tj. veliki stog.

Vrijeme je lijepo i dok se parkiramo uz cestu, stižu još dva minibusa puna planinara. Plaćam ulaznicu za Nacionalni park i krećem. Put počinje strmo, no ubrzo se stabilizira. Hodam preko livada i udolina te gazim preko snijega. Desno

ostavljam Uvitu gredu. Nastavljam dolinom koja se zove Surutka, a nalazi se između Vjetrenih brda (2231 m) i Zubaca (2309 m). U njoj se nalaze izvor i maleno povremeno jezero, s izvorom Surutkom. Legenda kaže kako je Surutka ime dobila po zelenkastoj boji dna jezera, koja je zapravo odraz travnatih livada koje ga okružuju, a vodi daju izgled sličan surutki (sirutki) od kisela mlijeka ili sira. Sunce prži i boca hladne sirutke sjajno bi mi došla kao osvježanje, ali morat ću se strpjeti barem sedam do osam sati kako bih u Žabljaku popio hladno pivo.

Teško je istovremeno hodati, fotografirati i diviti se fascinantnom krajoliku koji me okružuje. Kako hodam, otvara mi se torbica fotoaparata i on mi ispada, zoom ne radi, vadim baterije, pokušavam svašta i nekako ga osposobljavam, ali u brzini zaboravljam obrisati objektiv, pa su mi fotografije snimljene u tom predjelu obilježene masnom flekom koja sličí nekoj vrsti vodenog žiga.

DAMIIR SANKET

Zeleni vir, najviše jezero na Durmitoru

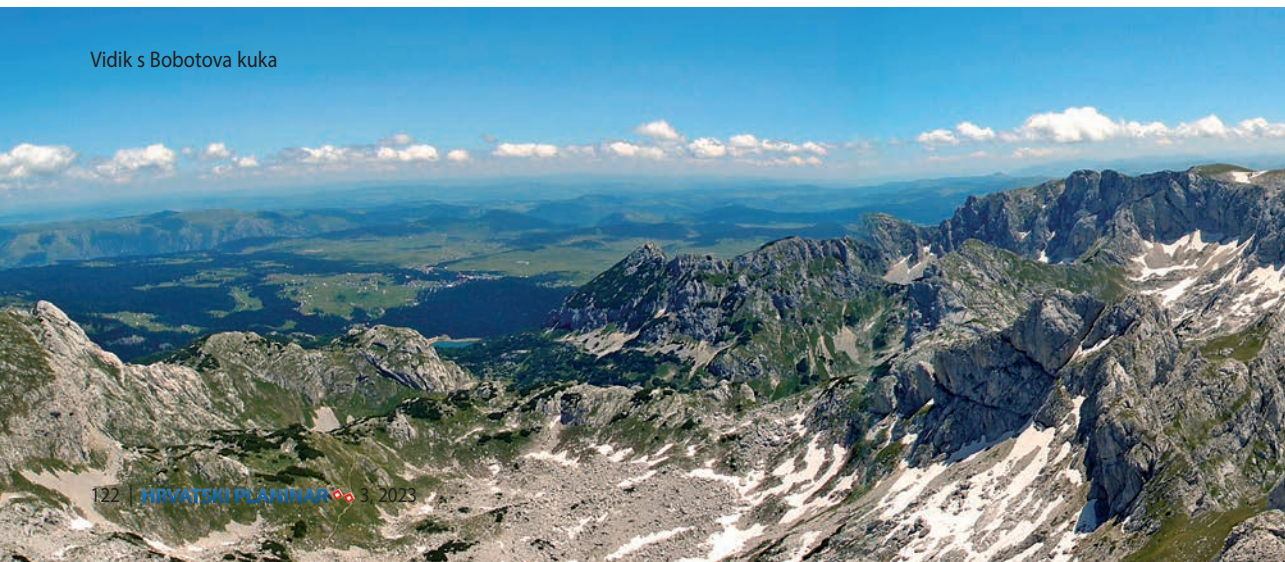
Ljepota koja me okružuje brzo mi prebacuje fokus s poteškoća s fotoaparatom na fantastične i fotogenične Zupce, koji izgledaju kao izvađeni, predimenzionirani, neravni zubi grdobine. Slijede Šareni pasovi, koji su pak čudesna priča za sebe. U tom su predjelu padine durmitorskih rasjeda išarane horizontalnim i valovitim pojasevima trave i kamena na podlozi od tvrdih, vapnenačkih, crvenih i mekših, sivih sedimenata, što im daje izvanrednu slikovitost. Nakon uspona na sljedeći prijevoj spuštam se do maloga ledenjačkog jezera Zelenog vira (2028 m), najvišeg jezera u cijelom Nacionalnom parku. Ono se nalazi u višem dijelu Mliječnog dola, u podnožju Lučinog vrha i Zubaca. Gotovo je pravilnoga, kružnog oblika, promjera do 60 metara, ovisno o dobu godine, a duboko do dva i pol metra. Okruženo je mnoštvom vapnenačkih stijena, a za dugotrajnih, velikih vrućina presušuje.

Ondje sam se odmorio i osvježio prije uspona na Bobotov kuk, jer od jezera počinje strm, gotovo okomit uspon u zavojima, do novog prijevoja. S desne je strane Lučin vrh (2395 m), a s lijeve Soa (Đevojka), visoka 2440 m. Na putu podno prijevoja nalazi se spomen-ploča narodnom heroju generalu Danilu Jaukoviću, koji je 1977. ondje umro vodeći skupinu planinara – izviđača na vrh Durmitora. Danilo je, prema svemu sudeći, volio planine i u njima je umro, a zanimljivo je da su njegovi ratni doživljaji i uspjesi toliko moćni, snažni i nevjerovatni da je pravo čudo kako DC ili Marvel nisu došli do njegova životopisa te od njega napravili novog superheroja, koji bi djelovao znatno uvjerljivije od brojnih, svima poznatih kostimiranih junaka. Sam je znao zarobiti petnaest četnika, osvajati kule s bombama u rukama, zaustavljati jureći vlak, spasiti se iz potopljenog čamca i takav, mokr, hodati satima na temperaturi od -30°C , bježati na štakama ispred Nijemaca, ranjen u noge... Danas nam svima nedostaje takvih heroja.

Na sljedećem se prijevoju otvara vidik na Škrčka jezera. Veliko i Malo Škrčko jezero spadaju u red najviših jezera na Durmitoru. Veliko leži na 1700, a Malo na 1730 metara. Nalaze se u prostranoj udolini između Prutaša, Šarenih pasova, Bobotova kuka i Soe. Dolina je zatvorena s triju strana, pa su jezera teško pristupačna. Pri usponu se na sve strane otvaraju fascinantni vidici, a perspektive se mijenjaju gotovo sa svakim korakom.

Nakon strmog uspona odmaram se na sedlu, pa se penjem siparom, obilazim jedno snježite, zatim drugo... Slijedi vršni uspon u samoj

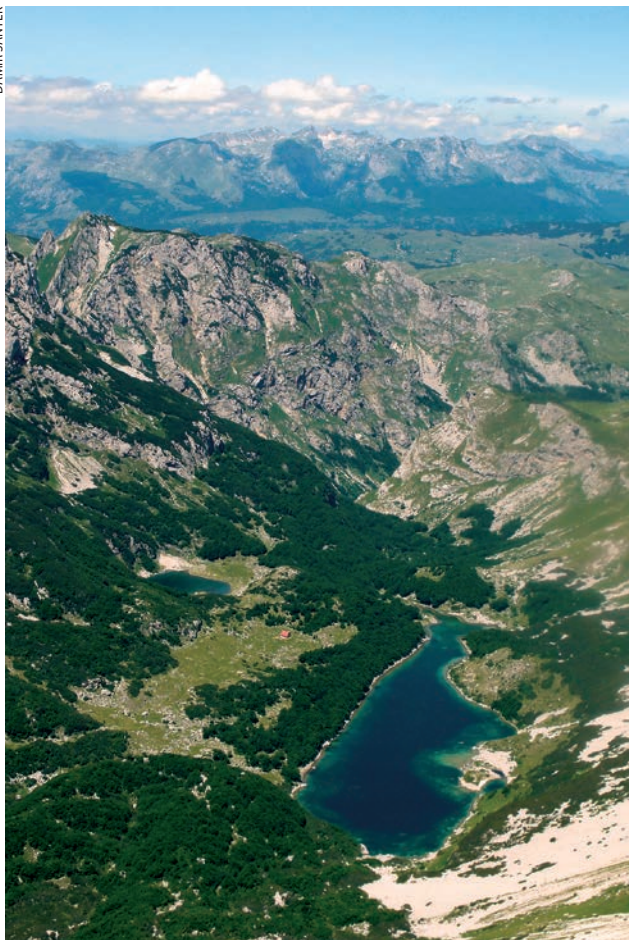
Vidik s Bobotova kuka

DAMIR SANTEK
DAMIR SANTEK

Uspón prema Bobotovu kuku

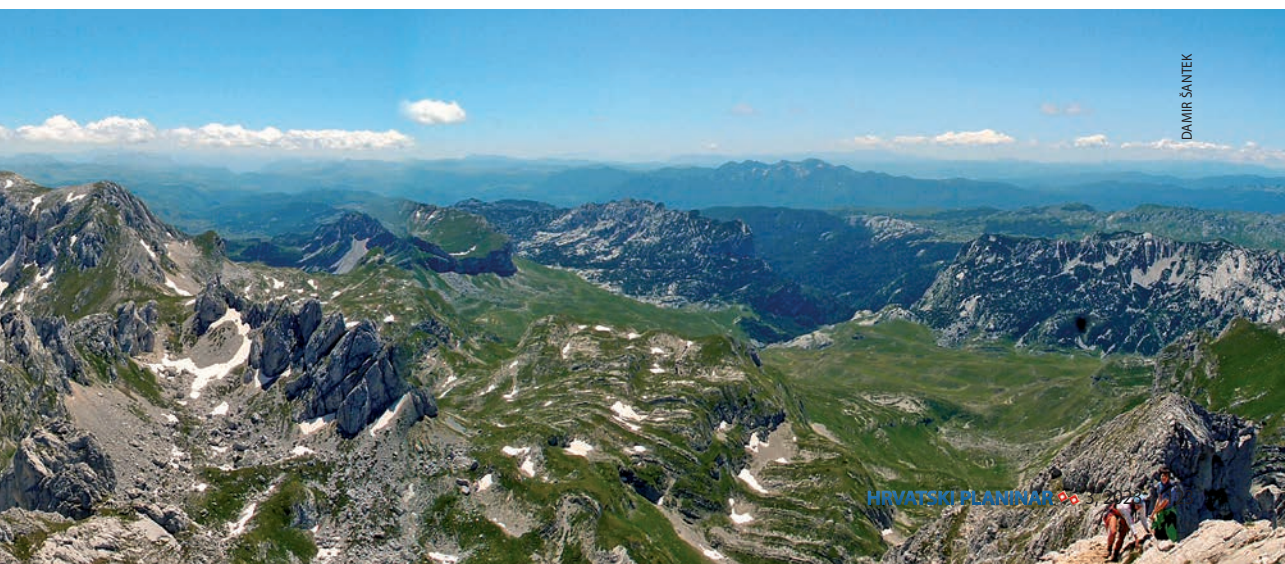

Škrčko jezero

stijeni, po uskim policama, gdje se treba pridržavati rukama. Pomalo je čudno, ali ondje prije nije bilo nikakvog osiguranja. Danas su uza stazu postavljene sigurnosne sajle, što znatno olakšava

uspon i pruža sigurnost. Nakon nekog vremena evo me na vrhu.

Vidik je rijetko lijep, posvuda uokrug planine, vrhovi, vidici koji se duboko urezuju u

DAMIR SANTEK

sjećanje. Oni koji poznaju okolne planine mogu ih imenovati, a ja prepoznajem Malo i Veliko Škrčko jezero, s kućicom između njih koja služi kao planinarski dom. Gotovo u prvom planu vide se Šareni pasovi, a dalje iza njih iscrtava se vrh Prutaša (2393 m). U daljini se mogu prepoznati Maglić, Volujak, Bjelasica, Vojnik i cijeli niz drugih istaknutih vrhova.

Bobotov kuk, najviši vrh Durmitora, dobio je ime po obitelji Bobota, koja se iz Banjana penjala sa stokom na ispašu u to područje. Vrh se nekoć zvao Čirova pećina, po lovcu Čiri Stijepoviću iz Žabljaka, koji je u maloj špilji ispod vrha imao svoju čeku za lov na divokoze. Kakve bi to planinske priče bile da se u njih ne upliću legende, a jedna kaže da mu se jednom prilikom, dok je lovio sa svojim sinom, u magli prikazala divokoza. Brže je bolje zapucao i greškom ubio vlastitoga sina. Bila je to osveta gorske vile, zaštitnice divokoza, koja ga je kaznila za sve dotad ubijene divokoze.

Unatoč svim lovačkim i pastirskim usponima, prvi dokumentirani uspon nije izveo njeđan Crnogorac, već čuveni austrijski kartograf

Oscar Baumann 1883. Bobotov kuk i nekoliko vrhova oko njega domaće stanovništvo zove Soa nebeska, što bi značilo stup koji drži nebo. Zanimljivo je da mnogi upravo Bobotov kuk smatraju najvišim vrhom Crne Gore, što je povijesna netočnost, no provlači se u brojnim zapisima i na internetu. Naime, Bobotov je kuk sa svojih 2525 metara ipak nešto niži od Zle kolate (2535 m) u Prokletijama. Unatoč tome što nije najviši u Crnoj Gori, Bobotov kuk je planinarski, povijesno i na svaki drugi način mnogo čvršće utkan u crnogorsko nacionalno bilo od cjelokupnih Prokletija.

Dok snimam na Bobotovu kuku, napokon primjećujem i uklanjam masnu mrlju s objektiva. S vrha do prijevoja vraćam se istim putem te silazim na drugu stranu, u Valoviti do. Silazak, kao i obično nakon višednevnih planinarenja, nije nimalo lakši. Hodam polako, ne zastajkujem. Ljepši je dio planinarenja iza mene. Počinje silazak po groznom siparu. Sa sedla prolazim velikim snježištem i kličem se njime do doline. Prolazim pored velikih gomila gruboga kamenja; staza je prilično čudna i pomalo nedefinirana.

Ledena pećina

Stari katun (Lokvice)

Kroz cijeli park, u raznim smjerovima, hoda puno planinara i turista. Strmim usponom penjem se do Ledene pećine kroz cvijeće, razrovanu zemlju i stijene. Ledena je pećina velik otvor u podnožju stijene Oble glave, koja je dobila ime po svom prepoznatljivom, oblom obliku. Ona je zapravo krajnji sjeveroistočni vrh grebena Rbatine. Ispred Ledene pećine odmara se puno planinara. Njezina je dvorana dugačka 40, a široka 20 metara. Do njezina dna može se sići strmom, 40-metarskom kosinom, koja je većim dijelom pokrivena snijegom ili blatnom, skliskom zemljom i vlažnim stijenama, pa su pri spuštanju potrebni veći oprez ili dereze. Dno špilje veći je dio godine prekriveno ledenim slojem, na kojem se od ledenih stalaktita i vode koja kaplje sa stropa formiraju stalagmiti različitih veličina – od sitnih do onih visokih nekoliko metara. Ledene se figure uspijevaju zadržati veći dio godine zbog svježine koja vlada u špiljskom prostoru. Za vrlo toplih godina te se ledene kreacije prirode mogu i otopiti, tako da krajem ljeta od njih ne preostane mnogo.

Nakon odmora, pri kojem me s jedne strane udara sunce, a s druge hladan zrak koji izlazi iz ledenoga podzemnog svijeta, nastavljam prema Žabljaku.

Staze su dobro označene, ali u nekim je dijelovima teško govoriti o pravim stazama. Spuštajući se od Ledene pećine hodam područjem Korita sve do Staroga katuna (Lokvice). Prolazim pored katuna, ulazim u šumu i jasno mi je da se staza približava kraju. U daljini vidim rub Crnog jezera, koje je nakon Plavskoga, drugo po veličini u Crnoj Gori. Oblika je nepravilnoga broja osam, s jednim većim i jednim manjim dijelom, koji su povezani vodenim prolazom zvanim Osredak.

Prolazim pokraj Jakšića mlina, koji nije u funkciji, a nalazi se na Mlinskom potoku, koji se ulijeva u Crno jezero. Još malo i stižem do asfalta, parkirališta i auta. Planinarenju je došao kraj, a za okrpju se nije teško snaći u Žabljaku, u kojem je velik broj restorana s domaćom rakijom i više nego hranjivom kuhinjom. Sirutku ću ipak ostaviti za neku drugu priliku.

Uspon na planinu bogova

Iskustvo s planinarenja na Olimp

Robert Koprivnjak, Matulji

Za središnji događaj planinarske 2022. godine u svojem smo planinarskom društvu odabrali uspon na Olimp – planinu bogova. Plan je bio napravljen još početkom godine, bukiran je smještaj i ugovoren autobus. U međuvremenu su ukinute gotovo sve mjere zaštite od koronavirusa, izbio je rat u Ukrajini, porasla je cijena goriva, započelo uvođenje eura, a HNK Rijeka uspio je smijeniti dva trenera.

Formu smo brusili usponima na Kepu, Triglav, Dolomite, Učku, noćnim usponima po planinama u zavičaju, trčanjem, vježbanjem joge, prakticiranjem kama sutre i na druge načine. Dani su protjecali sporo kao godine, a mi smo nestrpljivo, poput tinejdžera, iščekivali kad će maturalar.

Napokon smo se u nedjelju, 28. kolovoza 2022. u 20 sati, okupili u Matuljima i krenuli na put u Grčku, dug 1200 kilometara. Među 25 sretnika svoje mjesto pod grčkim suncem pronašli

su jedan planinarski influencer, učiteljica joge, noćna ekipa na čelu sa svojim šefom, nekoliko trkača, jedna noćna plesačica, nekoliko direktora, direktorica i na kraju jedan hrvatski carinik (da bismo preko veze prešli pet graničnih prijelaza do Grčke). Šaroliko društvo, većinom iz PD-a Lisina iz Matulja, te nekoliko liburnijskih planinara iz PD-a Opatija i PD-a Knezgrad iz Lovrana.

Putujemo Gorskim kotarom, Slavonijom i Srbijom, a svitanje novog dana dočekujemo u Sjevernoj Makedoniji. Oko 14 sati stižemo u Katerini. Liježemo s kokošima jer sutradan nas očekuje paklen dan.

Ishodište naše ekspedicije pitoreskni je gradić Litohoro u podnožju masiva Olimpa, na 293 metra nadmorske visine. Vrijeme je sunčano. Ruksaci su spremni za četiri dana planinarenja na 2000+ metara. Teški su, preteški. Ekipa je vesela, nasmijana i nabrijana.

Uspon na Plato muza

Kretanje prema vrhu – po prekrasnoj poličastoj stazi – Zonaria (grč. za 'pojas')

Krećemo polagano uzbrdo, uz korito rijeke. Mirko fotografira i skakuće oko nas. Koračamo smjelo i veselo poziramo. Svakih sat vremena imamo odmor, školski. Nakon nekoliko sati stanje se komplicira jer je staza izrazito valovita. Penjemo se, spuštamo, pa opet penjemo. Vrijeme se kvvari, dolaze oblaci. Zrak je težak i vlažan. Prelazimo sedam mostova i mostića, te stižemo u Prioniju (1100 m). Na pola smo puta. Nadoknađujemo vitamine i minerale kozjom juhom, mythosom i koka-kolom.

Malo odmora i – upri dalje. Vrijeme se još više kvvari, počinje slaba kišica. U daljini odjekuje grmljavina, vjerojatno na Olimpu. Zrak postaje još vlažniji. Antilope i gazele žure se bukirati mjesto u domu Spilios Agapitos, a ostatak ekipe nastavlja misiju polako i uporno gazeći korak po korak prema cilju. Gubim zrak i počinjem disati na škrge. Po tko zna koji put proklinjem sudbu kletu i višak kilograma. Od sljedećeg ponedjeljka

idem na dijetu! Dvouvim se koja je metoda najefikasnija – liposukcija, autofagija, strogi post i nemrs, keto, paleo ili UN dijeta?

Znoj oblijeva naša lica. Grmljavina se pojačava. Oluja je u zraku, ali za divno čudo nije pala ni kap kiše. To je dobar znak. Zeus je na našoj strani.

Nakon 10 sati hoda stižemo u dom Spilios Agapitos. Raspremamo se i jurimo na večeru. Tone pašte na tisuću načina. Kujemo plan za sutradan, proučavamo vremensku prognozu. Vizualiziramo dobro vrijeme. Odlazimo na počinak umorni, ali ponosni i sretni. Danas smo svladali visinsku razliku od 2000 metara.

Ustajemo u cik zore. Nakon kvalitetnog breakfasta »uzliječemo« u 7:30. Vrijeme je sunčano, pogodno za planinarenje. Današnja je tura mačji kašalj u usporedbi s jučerašnjom, uspon od samo 600 metara. Na Plato muza stižemo za dva i pol sata. Nismo se stigli ni oznojiti. Smještamo se u domu Giosos Apostolidis

(2697 m). Vrijeme se kvari, ali ipak smo posjetili obližnje vrhove Profitis Ilias (2781 m) i Toumbu (2786 m). Na vrhovima snimamo prave male fotosessione, a zatim se vraćamo u dom.

Tijekom slobodnog popodneva posjećujemo obližnji dom Hristos Kakkalos. Ime je dobio po prvom osvajaču Mitikasa, vrha Olimpa. Pijuckamo toplu čokoladu, kupujemo majice, bufove, narukvice i ostale stvarčice koje će nas podsjećati na Olimp. Večera, remi, briškula i trešeta, a onda i molitva Zeusu da bude s nama na sutrašnjem usponu. Na počinak odlazimo rano, kako bismo se dovoljno odmorili.

Ustajemo također rano. Vodiči nas upozoravaju na opasnosti i pravila ponašanja. U 7:30 krećemo za Mitikas. Danas je najzahtjevniji dan. Nekoliko stotina metara visinske razlike ne izgleda puno, ali put je vrlo zahtjevan.

Nakon otprilike sat vremena »ravničarenja« počinje pravi uspon. Stavljamo kacige na glavu i prelazimo u bojni raspored. Paris je na čelu kolone, a Igor na kraju. Ovo više nije zafrkancija. Napredujemo polako, ali sigurno. U najtežim

trenucima bilo je razmišljanja »što je ovo meni trebalo«, barem na trenutak. Ustvari, nema baš mnogo vremena za razmišljanje jer cijelo vrijeme moraš biti vrlo usredotočen na sljedeći korak. Treba stalno dobro procjenjivati kamo staviti ruku, a kamo nogu, gdje je oslonac, koji se kamen klima. Pazimo da nešto ne odronimo jer bi to nekome moglo pasti na glavu. Ujedno osluškujemo i pazimo da nama nešto ne padne na pamet (glavu).

Na najtežem dijelu vodiči postavljaju užad. Imam osjećaj kao da smo na Himalaji. Srce malo brže tuče, ispunjava nas adrenalin. Svi su hrabri. Stišću zube, smješkaju se i prave se da im je lijepo. A ustvari, što nam fali?

Uspinjemo se dalje i u jurišu izlazimo na Mitikas (2917 m), najviši vrh Olimpa. Svi vade majice, zastave, šalove. Slikamo se.

Ne zadržavamo se dugo na vrhu, već započinjemo sa spuštanjem, znamo da je to zahtjevnije od uspinjanja. Ipak, nije teško. »Nazdolun se i drek tače«, kaže stara kastafska poslovice. Opet stižemo do užadi i slijedi absajlanje. Koristimo

priliku što smo ovdje za uspon na Skalu (2866 m) i Skolio (2905 m).

Po tko zna koji put vrijeme se kvari. Hodamo kroz oblak i maglu. Čini se da će opet kiša. Paris pronalazi kraticu do bakice. Usiljenim maršem, ali suhi kao barut, stižemo do svojeg doma Giosos Apostolidis. Nadoknađujemo minerale i vitamine, slavimo što smo se popeli na vrh i sretno sišli s njega. U stijeni tražimo Zeusov lik, a zatim slijede večernje aktivnosti i spavanje.

Sutradan opet započinjemo jutarnjom rutinom. Očekuje nas jednako zahtjevan dan – spuštanje od 2000 metara. Opraštamo se s domaćinima, slikamo i krećemo. Nakon sat vremena počinje rominjati kiša. Kako romantično! Kiša se postupno pretvara u snažan pljusak, što više nije romantično.

Pokisli i promrzli vraćamo se u civilizaciju. Autobus nas čeka na dogovorenom mjestu. Vozač Branko za nas je Zeus!

Rumenih obraščića stižemo u Litohoro. Umorni smo, ali ponosni do neba. Iz Litohora vraćamo se u svoju morską bazu – Katerini. Vrijeme za okrepju uz hotelski bazen koristimo za analizu proteklih četiriju dana provedenih na Olimpu.

Sa Skale po grebenu prema vrhu Skolionu

ROBERT KOPRIVNJAK

Prekrasni stijenski odsječci podno samog vrha – pri silasku

ROBERT KOPRIVNJAK

Na stijeni 'Svetog duha' u Meteori

Usljedio je šoping i razuzdan večernji provod. Baš poput Pepeljuge, u pet do dvanaest vraćamo se u hotel.

Novi je dan nova sreća. Nakon doručka polazimo za Meteoru, kamo stižemo nakon tri sata vožnje. Pogled na Meteoru ostavlja nas bez daha. Μετέωρα, ili po naški »lebdeće stijene«, »stijene obješene o nebo«. To je skupina pravoslavnih manastira izgrađenih na visokim kamenim liticama koje poput stupova strše u nebo. Ne znam što me više fascinira – povijest ili sama priroda. Krajem jedanaestog stoljeća pustinjaci su počeli živjeti u spiljama, a nakon toga napravljen je i prvi samostan. U četrnaestom su stoljeću na lokalitetu Meteora bila već 24 samostana, a danas ih je ostalo šest. Kako su ih sagradili? Manastiri izgledaju kao da su srasli sa stijenama. Nema jasne granice između stijene i zida. I uz današnju tehnologiju čini mi se nemogućim sagraditi takvo što na takvom mjestu, a kako je tek bilo prije gotovo tisuću godina!?

Pristupni put počinje u selu Kastraki, a staza se zove »Meteora trail«. Tih 200 metara nadmorske visine svladali smo za oko dva sata. Na pojedinim

mjestima staza je osigurana sajlama i nije baš kao naš lungomare. Cijeli lokalitet Meteora odašilje vibracije pozitivne energije i osjeća se mistični mir. Nije čudno da su to mjesto mistici i monasi odabrali za svoje utočište i da ga je 1995. Grčka proglasila svetim mjestom. Posjećujemo manastir Agios Varlaam iz 14. stoljeća. Fascinantna povijest, impresivna sadašnjost!

Smještamo se u Kalambaki. Imamo malo vremena za odmor, pa za večeru, a onda i za obilazak Kalambake. Kruno i Sandra časte, njihova kći danas ima rođendan. Dok lagano pijuckamo u Aninu čast, polako se spušta noć. Pogled na veličanstvene Meteore još jednom oduzima dah.

Primiče se završetak naše grčke pustolovine. Pred nama je dvadesetosatni put do Matulja. Umalo stajemo u Leskovcu radi roštilja. Srećom, taj je genijalni prijedlog »prevaziđen« jer bi se put produžio za nekoliko sati. U busu sotto voce pjevaju Oliver, Mišo, Milo Hrnić, Battifiaca. Kilometri se nižu, vraćamo se polako u surovu stvarnost. Svatko sa svojim mislima, a svi s nezaboravnim uspomenama iz Grčke i iskustvom koje ćemo pamtiti cijeli život.

Planinarski susreti – ugodni i oni drugi

Treći dio: Velebitski planinarski put i oko njega

prof. dr. Željko Poljak, Zagreb

Izlet nagrađen bolovanjem

Kad sam skupljao gradivo za svoju knjigu »Velebit«, a bilo je to 1967., zamolim u Starigradu Paklenici nekadašnjega zagrebačkog prijatelja ing. Dragana Nekića, tada direktora Nacionalnog parka Paklenica, da mi dade kao vodiča jednoga svog lugara. Nakon duge, žučne rasprave među osobljem Parka kocka padne na lugara Jusupa, koji me je zatim nekoliko dana strpljivo vodio po najvišim velebitskim vrhovima. Ne mogu se požaliti, bio je vrlo susretljiv i požrtvovan, pa smo se nakraju rastali kao prijatelji.

Epilog sam saznao tek mnogo poslije: zbog »užasnih napora što ih je pretrpio na tom putu« tražio je – a i dobio – tjedan dana »nagradnog bolovanja«. U to su doba lugari išli na Velebit samo ako su u pitanju bili život ili smrt.

Planinari palikuće?

U Šugarskoj dulibi nekoliko je puta nakon otvorenja Velebitskoga planinarskog puta (dalje: VPP) nestao žig iz kutije, iako je bila prilično dobro maskirana, tako da su za točnu lokaciju znali samo kupci dnevnika VPP-a. Bilo je očito da to čine besposleni pastiri iz obližnjih ljetnih stanova, ali naše su molbe i uvjeravanja ostali bezuspješni pa pribjegnemo drastičnom sredstvu. Pošaljemo na adresu lugara u Lukovom Šugarju anonimno prijeteće pismo: »Ako žig još jedanput nestane, gorjet će vaši ljetni stanovi«. Poslije su se planinari žalili da ih na putu kroz Šugarsku dulibu stalno nadziru pastiri, a nakon otiskivanja žiga provjeravaju je li vraćen na mjesto. Strah je ipak najjače odgojno sredstvo!

Značkolovac na VPP-u

Godine 1970. prolazili smo tek uspostavljenim VPP-om po Premužićevoj stazi s Velikog Alana

prema Zavižanu. U blizini Alančića ususret nam trkom stiže mladić s kacigom na glavi.

– Dobar dan – pozdravimo ga, no on projuri bez zaustavljanja i samo usput dobaci:

– Nemam vremena!

– Recite nam barem zašto imate kacigu na glavi.

– Kakvu kacigu? – zastane u čudu. Popipa je rukom i ipak nađe toliko vremena da nam objasni:

– Pa da, u brzini sam je zaboravio ostaviti kod motorkotača na Alanu. Oprostite, jako mi se žuri jer danas moram uhvatiti još jedan žig VPP-a – i odjuri dalje kao da ga vrazi gone.

Svatko uživa na Velebitu na svoj način.

Tako se voli Velebit!

Kad smo 1969. pri uspostavljanju VPP-a trebali riješiti pitanje planinarskog skloništa na Oštarijama, upute me na gospodina Juru Brkljačića, koji je živio u Zagrebu, a svoju je roditeljsku kuću na Oštarijama koristio samo za

Brkljačićeva rodna kuća na Oštarijama

ljetovanje. Nije htio prodati svoju očevinu, ali pristane da kuću iznajmi Planinarskom savezu na deset godina. Savez će je preurediti u planinarsko sklonište, a Jure će, što je bilo osobito povoljno, ljeti planinarima biti na usluzi kao domar. Na kraju je u ugovor trebalo staviti i visinu najamnine, pa smo pomalo sa strahom pitali Juru koliko traži.

– Kako mogu tražiti novac od ljudi koji vole moj Velebit? Ništa! – odrješito zaključio Jure.

Prošlo je deset ugovorenih godina i što sada? Jure je bez premišljanja ugovor produžio za još deset godina. Možda bi ga produžio i nakon toga, ali kuća je, nažalost, izgorjela za vrijeme Domovinskog rata. Nismo je prežalili ni Jure ni mi planinari. Umro je 2003. u Zagrebu.

Na »svojoj« stazi

U rano proljeće 1959. krenuo sam sa svojim društvom po ne znam koji put u Rožanske kukove Premužićevom stazom, najljepšim planinarskim putom što ga imamo u Hrvatskoj. Stazu je projektirao i sagradio za planinare tridesetak godina prije toga šumarski inženjer Ante Premužić (1889. – 1979.). Idući tom stazom, i danas joj se divimo, zahvalni planinarskom geniju za djelo koje još nitko u nas nije uspio nadmašiti.

Hodali smo već nekoliko sati i nigdje nikoga susreli, kadli se iza jednog zavoja odjednom pojavi stariji čovjek, gradski odjeven, bez ikakve planinarske opreme.

– Da vi možda niste zalutali, gospodine? – upitamo ga.

– Ne, samo sam došao malo pogledati svoju stazu – odgovori.

Bio je to glavom Ante Premužić. Umjesto da mi povedemo njega, on je poveo nas, i to na Premužićev toranj (1620 m) u Rožanskim kukovima. Tako su, naime, članovi HPD-a nazvali impozantan stjenovit vrh 300 metara zapadno od Crikvene. Nije ni slutio da će u naše vrijeme speleolozi iza »njegovog« tornja otkriti jednu od najdubljih neprekinutih podzemnih okomica na svijetu. Premužić je bio toliko zaljubljen u Velebit i Rožanske kukove da je sedamdesetu godišnjicu života obilježio šetnjom po »svojoj« stazi. Deset godina poslije toga (4. srpnja 1969.) učinio mi je čast time što je došao na Zavižan na svečano otvorenje VPP-a, koji smo nakon naših susreta trasirali hodajući njegovim stopama.

Idejni začetnik VPP-a – Premužić!

Premda je u arhivima zabilježeno da je HPS izradu VPP-a odobrio na moj prijedlog, njen je

Ante Premužić na Velebitu

Spomen-natpis Anti Premužiću u Rožanskim kukovima

idejni začetnik zapravo bio Premužić, a ne ja. Zbližili smo se i zato što se njegovom kćerkom oženio moj kolega s klinike prof. dr. Mihajlo Pražić (1906. – 1989.), koji se već u međuratnom razdoblju istaknuo svojim člancima u ovom časopisu. Među ostalim, objavio je i Premužićevu biografiju (HP 1960, broj 1-2, str. 1). Na našim velebitskim pohodima Premužić me je stalno nagovarao da njegovu stazu mi planinari nastavimo i kroz južni Velebit, od Oštarija barem do Svetog brda, dakle, u dijelu Velebita u kojem on dok je bio šumarski inspektor na Sušaku nije imao kompetencija. Dakako, HPS nije mogao graditi stazu kakva je bila njegova, nego smo samo kombinirali pučke staze i mjestimice uređivali nogostupe kroz bespuća.

Neprijatelji VPP-a i Premužićeve staze

Osnovna ideja obiju staza, koje je prije 90 godina predlagao sam Premužić, glasi: uzdužna staza najlakšim putem, sa što manje uspona i silaza. Za one koji usput žele vidjeti nešto više, to je riješeno

odvojcima, npr. na Gromovaču, Crikvenu i Bačić kuk. Neki su mislili drugačije pa su poslije VPP »popravljali« tako da danas morate kod Skorpovca napustiti komotnu Premužićevu stazu, strmo se uspeti na Budakovo brdo i nastaviti prema Bačić kuku. Time možda i krše Premužićevo autorsko pravo, koje je zaštićeno kao naša kulturna materijalna baština.

Najopasniji mi je bio, inače genijalni velebitolog, akademik Sergej Forenbacher (1921. – 2010.), kojega sam oduševio »pronaskom« Dabarskih kukova (zapravo, samo sam im dao to ime). Htio je da VPP skrene s Premužićeve staze u Dabarske kukove, ali konačno je pristao na novi planinarski put Velebno. Godine 1984. napisao je i vodič, koji je tiskan u pet tisuća primjeraka i koji je sa mnom uredio Mirko Malec, a ja sam ga i ilustrirao s desetak svojih slika. Prof. Forenbacher me mnogo godina poslije pozvao kući i darovao mi svoju knjigu »Iz velebitskog dnevnika« (Zagreb, 2000., vlastito izdanje) i tada smo se zapravo prvi i jedini put uživo susreli.

Planinarska oznaka na početku Premužićeve staze

Vlado Prpić – Prpa

Na jednom sastanku u upravi NP-a Sjeverni Velebit predložio sam kao predstavnik planinara da taj nacionalni park preuzme skrb o Premužićevoj stazi. Jedan od prisutnih žestoko se usprotivio tvrdeći da je staza ilegalna i protuzakonita jer je u strogom prirodnom rezervatu zabranjen bilo kakav utjecaj na prirodu. Srećom, na prijedlog HPS-a, Ministarstvo kulture uvrstilo je Premužićevu stazu u Registar kulturnih dobara od nacionalnog značaja s oznakom Z-4203, a Nacionalni park ipak je preuzeo skrb o njoj.

Planinarski dom Prpa na Oštarijama i obiteljska planinarska udruga Prpa

Drugi svjetski rat i Domovinski rat nanijeli su teške udarce Velebitu. Uništene su kuće na Malom Halanu, Bačić kosi, Visočici, Štirovcu, Baškim Oštarijama i Visočici, potonja čak dvaput. Posebno su stradali objekti na Baškim Oštarijama, što traje već cijelo stoljeće: stari Hotel Velebno, novi Hotel Velebno i sklonište HPS-a – tako da je od starih skloništa ostalo samo ime (oštarije, romanski naziv za gostionice). Srećom, zagrebački umirovljenik Vlado Prpić odlučio je: »Meni je Velebit ili ne bit« pa je na Oštarijama sagradio vlastiti planinarski dom, danas poznat pod imenom Prpa. Čak je osnovao i istoimeno planinarsko društvo. Prvi svoj susret s njim nikada neću zaboraviti: darovao mi je izvanredno dobro ušćuvanu HPD-ovu spomenknjigu iz 1884., jedinstven i neprocjenjiv raritet. Napisao je mnogo zapaženih članaka za Hrvatski

planinar i Lički planinar. Umro je 2019., no njegov je sin naslijedio dom – jedini planinarski objekt na Oštarijama, gdje planinari i danas nalaze siguran krov nad glavom.

Balenov velebitski roman

Kad smo prije pola stoljeća pripremali VPP, trebali smo putnicima osigurati smještaj i na Velikom Alanu, važnoj točki na tom dugom putu. Najprije sam se obratio Šimi Balenu (1912. – 2004.), rodnom iz tih krajeva, koji je oko 1950.

otkupio obližnje sklonište HPD-a, tada, nakon rata, ruševno. Odbio je ponudu i sam ga je dao renovirati. Sjetio sam se zatim da lugarnicom na Alanu upravlja šumarija u Jablancu i da je njezin direktor ing. Bogomir Mihelčić 1950. bio suosnivač i prvi predsjednik PDS-a Velebit u Zagrebu. Začas je sklopljen sporazum o zajedničkom upravljanju. HPS je kuću uredio za planinarske potrebe. Kada je 1999. proglašen Nacionalni park Sjeverni Velebit, upravljanje kućom preuzela je uprava Parka, koja ju je povjerila Planinarskom klubu Sljeme iz Zagreba, koji i danas u njoj organizira redovita dežurstva. Planinarska kuća Alan i danas je ključna točka na VPP-u.

No susret s Balenom, po zanimanju publicistom, a po kobi zatvorenikom Golog otoka, ipak je bio koristan. Postao je ne samo suradnik ovog časopisa, nego je napisao i knjigu »Izgubljeni na Velebitu« (Školska knjiga, Zagreb, 1980.), prvi velebitski roman, kako ga je sam ocijenio. Tu sam knjigu ilustrirao nizom svojih velebitskih fotografija. Godine 2004. pročitao sam u novinama da je umro, pa sam u ovom časopisu objavio njegov nekrolog. Nekoliko dana poslije susreo sam ga živog na ulici – onaj pokojni bio je neki dugi Šime Balen. Kao iskusan novinar i publicist, nije mi zamjerio.

Danijel Vukušić, partizanski komandant – antikomunist!

Balen me je upoznao i sa svojim susjedom Danijelom Vukušićem (1905. – 1995.), rodnom iz velebitskog podgorja, koji je na Alanu imao vikendicu pored njegove. Bio je osnivač partizanskog odreda »Alan«, jedinoga koji nisu osnovali komunisti, jer je bio mačekovac. Kad su ga komunisti htjeli likvidirati, spasio ga je Balen, tada na visokom položaju, te tako priskrbio ovom časopisu još jednoga vrijednog suradnika. Vukušićevi velebitski putopisi odišu tugom zbog raseljavanja velebitskog podgorja. Dodajmo da je njegova kći Danica, učiteljica u Baru (Crna Gora), sabrala sve njegove putopise, dodala im svoje te ih tiskala u Baru pod naslovom »Očarani planinom« (Bar, 2002.). Na križanju VPP-a s cestom na Alanu postavljen je spomenik partizanskom odredu koji je osnovao Vukušić, ali u tekstu je vješto izbjegnuto njegov pravi karakter.

ŽELJKO POLJAK

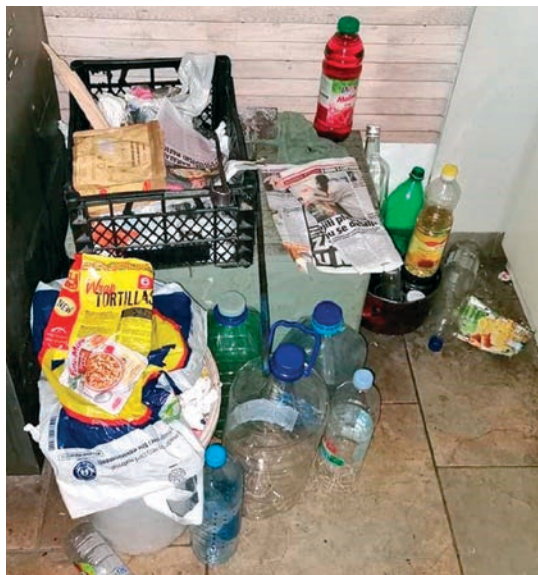

Vukušić pred svojom kućom na Alanu

ALAN ČAPLAR

Spomenik na Kosici

Otpad u planinarskom skloništu Skorpovac

Na Skorpovcu i nakon 75 godina

Posljednji put bio sam na Skorpovcu s današnjim predsjednikom HPS-a Darkom Berljakom 24. rujna 2011. Stigli smo da razgledamo novo planinarsko sklonište koje je tamo dao urediti da se riješi moga stalnog zanovijetanja. Dok sam ovo pisao, otvorio sam internet da vidim ima li što novoga na Skorpovcu i zaprepastio se kad sam pročitao i na slikama vidio kako su neodgovorni posjetitelji sklonište pretvorili u svinjac: umjesto

da se drže pravila »Svoje smeće nosi s planine sa sobom!«, učinili su upravo suprotno i sklonište pretvorili u deponij smeća. Žao mi je marljivih članova HPD-a Sveti Šimun iz Markuševca kod Zagreba koji požrtvovno i volonterski održavaju to važno sklonište.

Za kraj malo humora: rasprodaja Rožanskih kukova!

Kad su nakon dovršenja Premužićeve staze dotad nepristupačni Rožanski kukovi postali planinarima pristupačniji, pokušalo je tadašnje vodstvo HPD-a utvrditi narodna imena pojedinih kukova, no uzalud (osim Crikvene i Varnjače), pa su se domislili kako taj nedostatak riješiti: međusobno su ih – podijelili! Pa je tako kuk iznad Rossijevog skloništa nazvan Pasarićevim, onaj na suprotnoj strani Novotnjevim, stijena lijevo iza jame Varnjače tornjem Josipa Poljaka, a stijena desno od nastavka Premužićeve staze Rossijevim kukom. Naknadno su se sjetili da su zaboravili ing. Premužića, pa mu je dodijeljen toranj iza Crikvene. Teško je danas doznati razlog zašto je zaboravljen i dr. Krajač, no on je to sam riješio na originalan način: nazvao je dva kuka Krajačevima, Velikim i Malim, jer su navodno dotle bili bezimeni. Zanimljivo, upravo su ta dva među planinarima do danas zadržala svoja imena. Možda i s pravom, jer ih je on prvi opisao.

Premužićeva staza pod Seravskim vrhom, u daljini Krajačevi kukovi

Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca, ne prestaje misliti na njega. Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca, poklanja mu svaku svoju riječ i svaki otkucaj srca. Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca, ne može dočekati da ga opet vidi – i ne mogu je u tome spriječiti jarko sunce, kiša što dosadno pada, kaljavo jesensko blato niti snijeg što neprekidno sipi. Kad se Prigorka zaljubi u Slavonca, sasvim je *kul*¹ i jasno mu daje do znanja da joj se sviđa. Kad Prigorka vidi svog Slavonca, sve joj je lijepo, glavom je u oblacima – ponekad stvarno, a ponekad pjesnički rečeno – i svi primjećuju da se s njom nešto neobično dešava. Tako to izgleda kad se Prigorka zaljubi u Slavonca.

Meteorolozi u zadnje vrijeme rijetko pogriješe kad prognoziraju loše vrijeme, osobito kišni dan. Planinarka može samo slijediti upute meteorologa i, ako meteorolozi upozore da planinarka treba izbjegavati aktivnost na otvorenom, mora se dobro opremiti za kišni dan i nadati se da kiša ipak neće padati. Neće odustati jer ide u posjetu svome Slavoncu.

Ljetno je jutro bilo tmurno i hladno. Još je jedan ovoljetni toplinski val izmučio zemlju i ljude i svi su vapili za nekoliko kapi kiše. Nadala sam se da će se oblaci razići kako budem odmicala sve više na istok, ali to se nije dogodilo. Tup!, Tup!, Tup! A onda se nebo otvorilo i obilna kiša se izlila na Brodsko-posavsku županiju. Brisači je nisu mogli dovoljno brzo ukloniti sa stakla, tako je padala. Zrak je postao neproziran od oblaka koji su se spustili u nizinu i bijele magle vodenih kapljica koja je postajala sve gušća zbog vode

koju su automobilske gume bjesomučno grabeći cestu istiskivale s asfalta. Iako se nije moglo vidjeti vozilo ispred ili pored sebe, gotovo nitko nije smanjio brzinu – kao da cesta nije skliska i kao da vidljivost nije smanjena na svega nekoliko metara. Pomislila sam kako većina vozača loše reagira na iznenadnu promjenu uvjeta vožnje jer nisu pratili vremensku prognozu i ne poštuju signalizaciju na cesti koja ih upozorava da smanje brzinu.

Kad sam stigla u Bijelu Stijenu, kiša je još uvijek padala, ali s daleko manjim intenzitetom. Čovjek bi mogao pomisliti da je Bijela Stijena jedno sasvim obično mjesto uz cestu koja iz Okučana vodi prema Lipiku, ako ne zna da je nekad bila važan prometni pravac i trgovačko središte, toliko važna da je na obližnjem zapadnom obronku Pšunja izgrađena utvrda čije ruševine i danas tamo stoje. Bijela Stijena je jedna od najstarijih i najvažnijih slavonskih srednjovjekovnih utvrda. Prvi se put spominje u prvoj polovini 13. stoljeća, a u starim se dokumentima pojavljuje i mađarski naziv Ferjerkő. Možda su je izgradili templari čiji je posjed u to vrijeme bila Bijela Stijena, a možda su je u 14. stoljeću izgradili Tibaldovići-Zemčec² jer se tada spominje njezin kastelan. Od kraja 15. stoljeća utvrda je često mijenjala gospodare – Brankovići, Berislavići Grabarski, Bánffy i Keglevići, a stolovala je ovdje i despotica Barbara. U 16. i 17. stoljeću utvrda je bila jako tursko uporište sa 170 vojnika, a postojala je i džamija. Slavonski hajduci braća Marko i Mato Lapsanović osvojili su je 1600. godine, a tek je 1685. banska vojska osvojila grad zahvaljujući junaštvu hajduka Franje Ilinića. On se prije napada uvukao u grad, turskom begu odsjekao

1 U istraživanju znanstvenika s Rochester Medical Centra u New Yorku ispitanici su uz cool osobe najčešće vezali pridjeve samopouzdan, popularan i miran. Izvor: <https://www.srednja.hr/novosti/neobicno-istrazivanje-znanstvenici-otkrili-sto-znaci-bit-cool/> [17. kolovoza 2022.]

2 Fejérkő, Fejérkő i Feyerkew (mađ.), nadgrobni spomenik; Zynche i Zempche (mađ.) Svetačje

glavu i objesio je na zidine grada. Uplašeni Turci napustili su Bijelu Stijenu i povukli se preko Save. Zbog nedostatka vojnika utvrdu je 1688. razrušio general Aenea Caprara. Od tada je napuštena. Ostale su samo ruševine nekad veličanstvene utvrde. Na lokalitetu se od 2011. provode konzervatorsko-arheološka istraživanja.³

Za planinare utvrda Bijela Stijena osim povišnog ima i planinarski značaj. Utvrda je četvrta kontrolna točka Lipičke planinarske obilaznice. Lipička planinarska obilaznica⁴ je kružna obilaznica osnovana 2021. godine. Počinje i završava u Lipiku, traje 8 do 9 sati dobrog hodanja i ima 6 kontrolnih točaka. Obilaznicom upravlja HPD Lipa iz Lipika, pečati imaju oblik lipina lista, a nagrada za obilazak je značka.

»Točka, točka, Točkica, na Točak ide planinarčica!«, pjevušila sam razdragano. Točkica je šesta kontrolna točka Lipičke planinarske obilaznice i prva kontrolna točka Planinarske

obilaznice Psunjem pa se do nje može nastaviti od utvrde Bijele Stijene, krenuti iz Lipika obrnutim smjerom obilaznice ili skratiti put i krenuti iz Skenderovaca. Planinarski put Psunjem je linijska obilaznica s 18 kontrolnih točaka. Za obilazak su potrebna 24 sata. Obilaznica je osnovana 2016. i njome upravlja PD Psunj iz Pakraca. Nagrada za obilazak je značka.

Spomenik bez obilježja na križanju putova u Skenderovcima, naselju u sastavu Lipika, budi sjetno sjećanje na Lipanj u Lipiku 2006. godine. Ovdje kao da je vrijeme stalo. Sve je isto kao i prije šesnaest godina, samo je trasa planinarskog puta drugačija. Onda je preko Begovače vodila na Omanovac, a sada putokaz usmjerava planinarku na put prema izvoru Točku i planinarskom skloništu Točkici koji se nalaze u zaselku Gagići. To je ujedno i poučna staza »Tajne Psunja« uz koju se nalazi 5 poučnih ploča sa zanimljivostima o Psunju, njegovom biljnom i životinjskom svijetu, naseljima i životima ljudi ovoga kraja.

Još uvijek kiši, ali nedovoljno jako da bi natopilo žednu zemlju pa gornji sloj blata prijanja za cipele i otežava hodanje. Makadamski put vodi iz Skenderovaca u zaselak Gagići, ali planinarska

3 Ured za blaga i misterije (2018) *Blaga&Misterije* [online]. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=7563> [13. kolovoza 2022.]

4 Više pročitajte na: <https://pdlipalipik.wordpress.com/lipicka-planinarska-obilaznica/> [13. kolovoza 2022.]

staza ga ubrzo napušta i skreće u Mladenov sokak. Stazu su planinari nazvali po vrijednom članu društva Mladenu Pavkoviću. Iz Mladenova sokaka planinarka može birati hoće li put nastaviti Ljubavnom stazicom ili Vinjinim putom. Vinjin put je također nazvan po vrijednom članu društva Vinku Maroševiću i slijedi dalekovodne stupove do ponovnog izlaska na makadamski put u Gagićima. Kiša je prestala padati, ali dan je ostao tmuran i siv.

Zaobilazna, planinarska ljubavna staza djelo je iskusna planinara i zaljubljenika u prirodu Drage Kuruca. Na sredini staze nalazi se brežuljak nazvan Venerin brijeg, kutak za uživanje u čarima prirode, psunjskim dolovima i brdašcima. Staza je označena crveno-bijelim srcima, a na ulazu i izlazu iz Venerina brijega dva su velika srca kroz koja se može proći kao kroz vrata ljubavi – izvor života.

Psunj je s vrhom Brezovim poljem najviša slavonska planina. Dio je planinskog vijenca koji okružuje Požešku kotlinu. Nekoć je bio otok u Panonskom moru, a danas je oaza mira u prelijepim, nepreglednim šumama. Posebni rezervat šumske vegetacije Muški bunar sa živućim primjercima gorostasnih bukvi i hrastova kitnjaka starosti od 150 do 300 godina jedan je od rijetkih prašumskih dijelova u Hrvatskoj. Da bi se bukvu orijašicu visoku 40 metara i promjera debla 2 metra obuhvatilo rukama, u krug treba stati 6 do 8 odraslih ljudi. Cijelu planinu premrežuju gorski potoci, a izvora ima na mnogo mjesta visoko u planini. U njemu su brojne tektonske pukotine koje su uvjetovale pojavu termalnih vrela u Lipiku. Mineralna voda iz Grofova vrela izvire iz dubine od gotovo 300 metara i ima temperaturu oko 60 °C.

Obronci Psunja nekad su bili prekriveni voćnjacima i vinogradima od kojih su mnogi danas zapušteni. Stanovnici su jednosmjernim putom otišli tražiti sreću u bijelu svijetu. Uzgajale su se ovdje razne vrste jabuka, kruške, murve, orasi i drugo voće, a najviše šljive jer je šljivanje donosilo dobar prihod. Od šljiva se pekao pekmez, ponegdje u tako velikim kotlovima da ga je dvoje ljudi stalno moralo miješati da ne zagori. Pečenje rakije šljivovice u ovim krajevima ima dugu tradiciju. Bez nje se nije čekala zima. Rakija

KLARA JASNA ŽAGAR

Planinarska kuća Točkica

KLARA JASNA ŽAGAR

Jezerce

je imala svoje mjesto i u narodnim izrekama. Kad se u šumi iznad Šeovice »pušilo«, odnosno kad su se skupljali oblaci i magla, stariji su ljudi govorili da lisice peku rakiju, što je značilo da bi mogla pasti kiša. Stoga ne čudi da su lipički planinari odlučili staru, trošnu seosku pecaru za rakiju urediti i preurediti u planinarsko sklonište.

Nisam si znala objasniti kako je funkcionirala *pecara za rakiju*⁵, čemu je služila betonska *stabarka*⁶ i zašto je važno da je pecara u blizini snažna izvora vode jer se kod nas rakija pekla

5 Pecara – zgrada u kojoj se peče radi dobivanja alkoholnog pića, obično rakije

6 Stabarka – hladilo kotla za pečenje rakije u kojem se nalazi hladna voda za kondenzaciju alkoholnih para

na otvorenom prostoru, u bakrenu kotlu koji se nalazio nad ložištem, a destilat se hladio vodom koja se u metalnu posudu za hlađenje nalijevala i iz nje vadila kantama za vodu. Bila sam dijete u vrijeme kad se kod nas pekla rakija, ali pamtim silno uzbuđenje i iščekivanje dana pečenja rakije. Bilo je nečeg posebnog, zajedničkog, umirujućeg u tom cjelodnevnom procesu: loženje vatre, vrenje u kotlu, para, prve kapljice dragocjene tekućine, prstić u ustima (nije bio baš fini okus!), večer, dragocjena tekućina prestaje teći, radost na kraju dana. Kad sam shvatila da je pecara radila isto, samo u kućici, s tekućom vodom iz izvora i betonskim hladilom kotla, shvatila sam i svu ljepotu ondašnjeg načina života, snalažljivosti, održiva korištenja prirodnih resursa u funkciji života, mira, druženja, pomaganja, zajedništva – i sve to u neopisivo lijepom planinskom okružju. Život je bio težak, bio je skroman, ali bio je lijep. Sve sam to mogla vidjeti stojeći pored jezera ispred kućice Točkice, podno izvora Točka.

Cijela je gora pokrivena šumskim plaštem koji pretežno čine bukve i hrastovi. U tim se

šumama na Begovači 1942. nalazila partizanska baza. Tu je oformljena prva partizanska tiskara u Slavoniji, a dolaskom liječnika stvoren je sanitet pod čijim su okriljem uskoro počele nicati druge partizanske bolnice na Psunju i Papuku u kojima su se liječili partizani i civilno stanovništvo, a pored bolnica i groblja koja su održavana i nakon Drugoga svjetskog rata. Baza na Begovači bila je utočište ljudima koji su iz svojih sela pobjegli pred ustašama. Bitka iz 1942. u kojoj je Psunjska četa branila zbjeg civila bila je inspiracija Vanji Radaušu za izradu spomenika koji je 1953. podignut na Begovači i Gligoriju Saviću za pisanje knjige »Begovača«.

Psunj nije bio pošteđen ratnih djelovanja ni u Domovinskom ratu. Napadali su ga i sa zemlje i iz zraka, ostavljali za sobom mine. »Ne prilazite! U ovom području je velika opasnost od mina!«, upozoravali su znakovi te 2006. godine. Danas ih više nema, a nadam se da ih nikada više nigdje na svijetu neće ni biti. U znak sjećanja na Domovinski rat i pogibiju naših branitelja održava se memorijalni planinarski pohod

Na Begovači u lipnju 2006.

Fokinom stazom koji počinje u Pakracu, a završava u planinarskom domu Omanovcu. Podsjetilo me je to na zimu 2009. godine. Kakva je to bila snježna mećava, kakva zima na Psunju! Ledom okovan Pakrac. Svjećica kod spomen-obilježja Foki i njegovim suborcima. Topli čaj na Tromedi. Iako više nije bilo ni staze ni puta, trebalo je ići dalje. Noge su propadale u snijeg do koljena. Terenac se nije mogao probiti do doma. Ljudska je snaga veća od snage terenca. Čovjek može ono što vozilo ne može – ići dalje. Izdržati. Snježne pahulje nisu prestajale lepršati zrakom, ali planinari su izdržali. Pohod je održan.

Planinarski dom Omanovac u svojoj povijesti također nije imao sreće. Izgrađen je 1977. na temeljima doma koji je izgorio, a tijekom Domovinskoga rata bio je okupiran. Nalazi se na čistini strme gorske kose Omanovac i okružen je crnogoričnom šumom. Gledan iz Pakraca, izgleda impozantno poput čardaka ni na nebu ni na zemlji pa se čovjeku može učiniti da nikada neće doći do njega. S terase je prelijep vidik na Posavinu i Moslavinu, a za lijepa se vremena vide Kozara i Medvednica. Pored doma nalaze se sadržaji za rekreaciju i aktivan odmor te tobogani, ljuljačke i drugi sadržaji za djecu u sklopu velikog igrališta Kuna Grada, izgrađenog u obliku staroga grada Pakraca. Oko doma nalazi se 7 kilometara dugačka kružna biciklistička staza, ispred

doma je uzletište za paraglajdere, a zimskim radostima je namijenjena skijaška staza s rasvjetom i vučnicom. Omanovac je četvrta kontrolna točka Planinarskog puta Psunjem i Slavanskog planinarskog puta, prve hrvatske planinarske obilaznice. Slavonski planinarski put je od osnutka 1957. do danas mijenjao broj kontrolnih točaka i oblik. Danas je to kružna obilaznica s 35 kontrolnih točaka i obuhvaća Psunj, Požešku goru, Dilj goru, Krndiju i Papuk. SPP je podijeljen u 5 dionica koje nadziru povjerenici dionica, ujedno članovi Komisije za SPP i druge planinarske putove udruge Slavonski planinari. Nagrada za obilazak je značka. Za obilazak je potrebno hodati 85 sati.

Bližila se večer. Tmurni su oblaci letjeli nebom i na Omanovcu je bilo prilično hladno, kao da nije ljetni dan i kao da dolje u nizini nema toplinskog vala. Tamna je šuma postajala sve tamnija. Noćas na nebu nad Omanovcem neće biti Lovrinih suza⁷. Priroda se ponekad čudno igra s čovjekom i njegovim željama. Dvije suze su mi kliznule niz lice. Toliko sam lijepih uspomena na jednog Slavonca pospremila u knjižicu sjećanja. Jedna lijepa planina postala je dijelom moje pripovijesti.

7 Perzeidi ili Suze svetog Lovre, meteorski roj čiji je intenzitet pojavljivanja najveći sredinom kolovoza.

Esej o planinarenju

Planinarenje kako ga vidi umjetna inteligencija

Umjetna inteligencija, openai.com

Planinarenje je aktivnost penjanja na planine, koja može uključivati planinarenje, penjanje i tehničko penjanje. To je izazovan i fizički zahtjevan sport koji zahtijeva visoku razinu kondicije, vještine i izdržljivosti.

Jedna od glavnih atrakcija planinarenja je osjećaj avanture i postignuća koji dolazi s dosežanjem vrha planine. Penjači često moraju svladati teške vremenske uvjete, strme terene i visinsku bolest, što putovanje može učiniti teškim i isplativim.

Planinarenje također nudi priliku da doživite prirodu u njenom najsirovijem obliku. Penjači imaju priliku svjedočiti zadivljujućim krajolicima, ledenjacima i divljim životinjama koje se mogu pronaći samo u visokim alpskim okruženjima.

Oprema koja se koristi u planinarenju uključuje penjačke cipele, pojaseve, kacige, cepine i karabinere. Tehničko penjanje također zahtijeva

specijaliziranu opremu kao što su užad, ekscentri i klinovi.

Planinarenje može biti opasan sport, a odgovarajuća obuka i iskustvo ključni su za sigurno penjanje. Penjači bi trebali biti upoznati s osnovnim tehnikama penjanja i sigurnosnim postupcima, kao i s snalaženjem u planinama.

U planinarenju se može uživati u mnogim dijelovima svijeta, od Stjenjaka u Sjevernoj Americi, do Himalaja u Aziji, do Anda u Južnoj Americi. Mnogi penjači odlučuju se uhvatiti u koštac s poznatim vrhovima, kao što su Mount Everest i K2, dok drugi radije istražuju manje poznate vrhove i udaljena područja.

Općenito, planinarenje je izazovan i koristan sport koji nudi priliku da iskusite prirodu, testirate fizičke i mentalne granice i postignete osobne ciljeve. Za penjače je važno da imaju odgovarajuću obuku i opremu te da budu svjesni rizika koje nosi penjanje na planine.

Planina

WWW.CRATON.COM

Prava – stvarna planina

Bilješka o eseju na prethodnoj stranici

Tekst »Planinarenje kako ga vidi umjetna inteligencija« nije napisao čovjek. »Napisao« ga je računalni program umjetne inteligencije. Tekst je nastao tako što je na web-adresi <https://openai.com/> u odgovarajuću rubriku upisano: »Essay about mountaineering«. Nakon približno jedne minute na zaslonu se pojavio tekst na engleskom jeziku, koji je zatim s pomoću Google prevoditelja (<https://translate.google.com/>) preveden na hrvatski. Prijevod je prenesen bez ikakvih dodatnih intervencija, kako bi se prikazala i kvaliteta prevođenja. Ukratko, tekst je nastao u potpunosti kao rezultat računalnih programa i bez izravnog utjecaja čovjeka. Program na web-adresi <https://openai.com/> nije ograničen na određeno područje, već ga možete pitati bilo što i vjerujem da će vas odgovor iznenaditi.

Slika uz tekst također je nastala u računalnom programu na web-adresi <https://www.craiyon.com/>. U za to predviđenu rubriku upisano je »Mountain« (planina), a nakon otprilike jedne minute na zaslonu

se pojavilo devet slika različitih planinarskih krajolika. Slika uz ovaj tekst jedna je od njih. Nije riječ o fotografijama, već u cijelosti računalno generiranim slikama krajolika, koji u stvarnosti ne postoje.

Na sveučilištima u SAD-u već su uočeni radovi koje su studenti predali kao svoje, a zapravo su nastali tako kako je nastao i tekst »Planinarenje kako ga vidi umjetna inteligencija«. Raspravlja se o tome hoće li ubuduće članci za časopise ili web-stranice nastajati na takav način. Neki istraživači smatraju da se došlo do prijelomne točke, u kojoj će umjetna inteligencija (engl. artificial intelligence, AI) u mnogim područjima zamijeniti čovjeka. Zrelost umjetne inteligencije često se procjenjuje Turingovim testom (https://hr.wikipedia.org/wiki/Turingov_test), koji se provodi tako što čovjek komunicira s nepoznatim izvorom, a na temelju odgovora ne može razlikovati komunicira li s čovjekom ili računalom.

Dobro došli u vrli, novi svijet!

Darko Grundler

Vjekoslav Kramberger, Požega

Bedževi Papučkih jaglaca

Iako smo dosad u ovoj rubrici upoznavali planinarske značke te pojedinu medalju ili plaketu, naslov nam govori da u ovom članku tema neće biti značke, nego bedževi, u kolekcionarskoj faleristici mrska zamjena za značke

Bedževe poznaju i starije i mlađe generacije, a popularni su zbog jednostavne izrade i izgleda. Mnogim su generacijama obilježili mladost, jer su bili osobito popularni osamdesetih godina prošlog stoljeća. Nosili su se na jaknama, hlačama ili torbama, a popularni strani i domaći bendovi, poruke na njima, označavali su urbane skupine djevojaka i mladića diljem svijeta. Danas nisu toliko učestalo korišteni i popularni kao nekada, no uvelike su traženi. U planinarskom svijetu zapravo nikada nisu bili popularni, jer su planinarima uvijek bile mnogo zanimljivije značke. Danas je situacija sve ipak ponešto drugačija pa bedževi predstavljaju svojevrsnu jeftiniju varijantu značke.

Ožujak je mjesec buđenja prirode i time pojačane planinarske aktivnosti nakon zimskih mjeseci. Mnoge se tradicionalne planinarske manifestacije diljem Lijepe Naše organiziraju prvih proljetnih dana, a jedna od takvih su i poznati »Papučki jaglaci« koje organizira

HPD Sokolovac iz Požege. Popularni »Papučki jaglaci« prošle su godine navršili četrdesetu obljetnicu. Ove će godine jaglaci prvi puta trajati dva dana – 18. i 19. ožujka, a uz HPD Sokolovac organizator je i turistička zajednica Zlatni Papuk. Sve ovo je ujedno poziv planinarima iz svih dijelova Hrvatske da dođu na Papuk.

Papučki jaglaci najbolje se mogu opisati kao masovna planinarska svečanost na Papuku. Susret započinje okupljanjem u Velikoj, odakle vode mnogi planinarski putovi na zanimljive papučke planinarske ciljeve. Pohod se održava za vikend najbliži prvom danu proljeća.

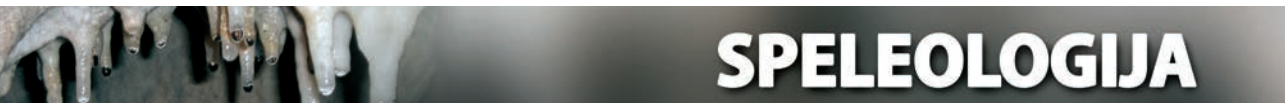
Motiv i simbol pohoda je cvijet jaglaca, kao jedan od prvih simbola proljeća, pa ga stiliziranog vidimo i na bedževima. U izloženoj kolekciji bedževa vidimo da su osamdesetih godina bedževi bili uredno izrađivani svake godine, no devedesetih i u novije doba to više nije tako. Iako se na slici to ne vidi, bedževi iz osamdesetih su gotovo »hand made« primjerci jer su kružni oblici zapravo izrezivani iz komada linoleuma te tehnikom sitotiska otiskivani amblemi pohoda. Zanimljivi su i plastični primjerci iz ranih devedesetih godina 20. stoljeća koji imaju neobični kružni dodatak,

a kojim su se jednostavno kvačili na robu ili ruksake, no isto tako još jednostavnije bi se izgubili. Kasnije, pa i danas, naručuju se pravi bedževi. Na slikama uz ovaj tekst nisu svi bedževi koji su izdani povodom Papukih jaglaca.

Jedan primjerak koji odudara temom je bedž izdan povodom 110 godina požeškog planinarstva 2008. Proslavu je obilježila šetnja Dilj gorom. Ovo je samo podsjetnik da se ove godine navršava 125 godina planinarstva u Požegi. Požeška podružnica Papuk Hrvatskog planinarskog društva bila je prva planinarska organizacija u Požegi i jedna je od najstarijih u Hrvatskoj. Današnje društvo HPD Sokolovac

nosi ime po brdu Sokolovcu (330 m) iznad grada, gdje se prema legendi održala bitka u kojoj je 12. ožujka 1689. fra Luka protjerao Turke iz Požege. Sokolovac se također tradicionalno veže uz nazivlje planinarskog udruživanja u Požegi, jer se nakon »Papuka«, gimnazijalci 1915. pod tim imenom okupljaju u Hrvatsko narodno literarno-planinarsko đačko društvo. Godine 1933. ponovno je osnovana podružnica HPD-a. Ona je nosila ime Sokolovac i uspješno djelovala do Drugog svjetskog rata. Tradicija Sokolovca nastavljena je 1950. kada su požeški planinari osnovali PD Sokolovac, a društvo od tada bez prekida djeluje do današnjih dana.

SPELEOLOGIJA

Speleološki ispiti

U prostorijama HGSS Stanice Zagreb 28. siječnja 2023. održan je speleološki ispit Komisije za speleologiju HPS-a za speleološke stručne nazive instruktor speleologije i speleolog. Domaćini ispita bili su članovi SO PDS-a Velebit iz Zagreba. Ispitnu komisiju sačinjavali su instruktori speleologije Damir Janton, Dalibor Paar, Nikolina Marić, Vinka Dubovečak te Dino Grozić, Ana Bakšić i Jure Šarić koji su ujedno članovi i Komisije za speleospašavanje HGSS-a. Ispitivanju kandidata prisustvovali su i kandidati za naziv instruktor speleologije, Dominik Šime Samac i Marina Grandić.

Prijavljeni kandidat za naziv instruktor speleologije uspješno je predstavio svoj rad »Topografsko snimanje speleoloških objekata« i postao novi instruktor speleologije. To je Dominik Šime Samac (SO HPD Ante Bedalov, Kaštel Kambelovac, značka instruktora br. 133). Rad će biti objavljen u odgovarajućoj rubrici na webu HPS-a

Ispitu za stručni naziv speleolog pristupilo je šestoro članova. Svi prijavljeni uspješno su položili. Novi speleolozi tako su postali:

- Gorana Perić (SO PDS Velebit, značka broj 279)
- Luka Ivančić (SO PDS Velebit, značka broj 280)
- Damir Androić (SU Kraševski zvir, značka broj 281)
- Jelena Beželj (SO HPD Sniježnica, značka broj 282)
- Tila Medenica (SO HPD Željezničar, značka broj 283) uz dodatne zadatke na samospašavanju
- Katica Čerić (SO HPD Sniježnica, značka broj 285) uz dodatne zadatke na samospašavanju i primjeni sustava svetog Bernarda.

DAMIR JANTON

Provjera vještine speleospašavanja

Novim speleolozima i instruktoru speleologije uz diplome, iskaznice i značke uručen je kao prigodni dar udžbenik Speleologija II.

Ispitna komisija je nakon ispita donijela zaključke i smjernice za buduće izvođenje ispita. Naglašeno je da

Novi speleolozi i instruktor speleologije

kandidati trebaju više vježbati tehnike samospašavanja, kao i sustava za podizanje. Preporuka je da se koriste poglavlja u knjizi Speleologija II koja se bave tim temama, a uvijek se mogu obratiti i instruktorima u Komisiji za speleologiju HPS-a za savjete i smjernice.

Utvrđeno je da je potrebno revidirati ispitna pitanja za stjecanje stručnog naziva speleolog. Naime, pokazalo se da većina kandidata ima teškoća s istim pitanjima koja nisu najpreciznije postavljena, a neka pitanja zbog napredovanja tehnika više nisu relevantna. Također je utvrđeno da je potrebna izrada novijeg predloška za pisanje instruktorskih radova, kao i preciznije upute za navođenje literature i citata. Objavit će se i novija verzija prijedloga tema za instruktorske radove za buduće instruktorske kandidate.

Zahvaljujemo članovima Speleološkog odsjeka PDS-a Velebit na sjajnom domaćinstvu te HGSS Stanici Zagreb na ustupanju prostorija za provođenje ispita.

Damir Janton

Stručni seminar o speleološkom školovanju

U nedjelju 29. siječnja 2023. u prostorijama HGSS Stanice Zagreb (»Žica«) održan je stručni seminar o speleološkom školovanju. Seminar je organizirala Komisija za speleologiju HPS-a, a domaćin je bio Speleološki odsjek PDS-a Velebit. Voditelji seminara bili su instruktori speleologije Damir Janton i Vinka Dubovečak. Seminar je bio otvoren za sve članove speleološke zajednice.

Na seminaru su obrađene i raspravljene brojne teme, među kojima godišnje dopuštenje za provođenje speleološke edukacije i obaveze članica KS HPS-a, rezime stručnih seminara KS HPS-a u 2023. i plan rada KS HPS-a na području školovanja u 2023. i 2024. godini. Dogovoreno je osnivanje radne skupine za revidiranje Osnovnog speleološkog zapisnika te osnivanje

radne skupine za izradu priručnika za terensku nastavu o geo-geo temama u okviru speleoloških škola. U rad će biti uključene sve zainteresirane speleološke udruge i odsjeci koji djeluju u Komisiji za speleologiju HPS-a, a na sudjelovanje bit će pozvani i predstavnici Hrvatskog speleološkog saveza. Dogovoreno je da se ujedno razmotri i izrada aplikacije za unos podataka. Radnu skupinu za izradu priručnika za terensku nastavu o geo-geo temama u okviru speleoloških škola vodit će Valerija Butorac iz SO HPD-a Željezničar.

Na seminaru je sudjelovalo 22 sudionika iz 7 speleoloških klubova i odsjeka. Zahvaljujemo svim sudionicima na odazivu, a članovima Speleološkog odsjeka PDS-a Velebit na sjajnom domaćinstvu. Hvala i HGSS stanici Zagreb na ustupanju prostorija za potrebe održavanja seminara.

Damir Janton

Stručni seminar o opremanju speleoloških objekata na Vrdovu

Dana 18. i 19. veljače održan je na Vrdovu stručni seminar o opremanju speleoloških objekata. Organizirala ga je Komisija za speleologiju HPS-a, a održan je pod pokroviteljstvom Komisije za speleospašavanje HGSS-a. Domaćin seminara je bio PD Sveti Jakov iz Bitelića. Seminar je vodio instruktor speleologije Damir Janton.

Opremanje je najodgovorniji zadatak prilikom istraživanja speleoloških objekata. Tijekom seminara naglašena je osobito važnost brige za sigurnost prilikom opremanja. Polaznici su imali prilike čuti kratka uvodna predavanja s pokaznim vježbama pripremanja opreme prije samog opremanja te o tome kako se biraju mjesta za prirodna, početna i međusidrišta. Sudionici su zatim podijeljeni u radne skupine u kojima su rješavali zadatke koje su im zadali instruktori. Tako se uvježbavala izrada raznih dvostrukih sidrišta, korištenje ringova, izrada sidrišta pomoću gurti i sl. Drugi dan polaznici su imali prilike izraditi natege, prečnice za osiguranje i napredovanje, kao i uvježbavati primjenu raznih uzlova ovisno o situaciji. Tu su vježbe bile prilagođene na način da su iskusniji sudionici postavljali prečnice dok su ih sudionici s manje iskustva prelazili i raspremali.

Seminari ovakvog tipa sjajna su prilika za stjecanje novih znanja i iskustava, te prilika da i iskusniji članovi razmjene neka iskustva koja se mogu implementirati u rad njihovih društava. Vjerujemo da su svi polaznici napredovali u nekim segmentima opremanja speleoloških objekata te je sada na njima da ta znanja primjene u sljedećim istraživanjima.

Na seminaru je ukupno sudjelovalo 42 ljudi iz 16 društava, od toga 28 polaznika, 8 instruktora i 6 osoba zaduženih za logistiku.

Damir Janton

Mlado leto na Vojake

Već dobrih 40-ak godina postoji nepisani planinarski običaj da se planinari okupe na vrhu Učke, Vojaku (1396 m) 1. siječnja točno u podne. Ove su godine susret »Mlado leto na Vojake« zajedničkim snagama organizirala tri liburnijska planinarska društva – PD Opatija, PD Knezgrad iz Lovrana i PD Lisina iz Matulja. U tih 40 godina susreti su se održavali u svim mogućim vremenskim uvjetima – po suncu, kiši, snijegu, vjetru – te u svim mogućim varijacijama temperatura, od -5 do $+15$ °C. Ove nas je godine Učka dočekala okovana maglom. Od Bregi do Poklona magla je bila toliko gusta da se mogla rezati nožem!

U takvim, ne baš gostoljubivim uvjetima, na uspon su se odlučili samo najhrabriji i najzagriženiji planinari. Nakon zdravice predsjednice PD-a Opatija Ivane Eterović i gradonačelnika Fernanda Kirigina pohod je mogao započeti. Skupilo se respektabilnih stotinjak planinara, pretežno iz liburnijskih planinarskih društava organizatora te riječkih planinarskih društava Duga, Kamenjak, Učka i KPD-a Bazovica.

Čak i tako ružno vrijeme za planinarske entuzijaste ima svoje draži. Hod pod budnim okom vodiča bio je lagan i ugodan. Bilo je toliko toplo da se moglo komotno hodati u kratkim rukavima. Sve je lako kad si u dobrom društvu.

Oko 12 sati stigismo na Vojak. Čaj, kuhano vino, šampanjac, kolači, francuska salata i odojak uz mnoštvo najljepših planinarskih želja za mnogo ispenjanih vrhova, dobro zdravlje, sreću, ljubav, radost i veselje. Snimljene su milenijske fotografije za uspomenu i dugo sjećanje. Učkom je odjekivala pjesma veselih planinara.

U magli na vrhu Vojaku

ROBERT KOPRIVNJAK

Polazak od planinarskog doma Poklon

Nakon razmjene novogodišnjih čestitki polako smo se i oprezno počeli spuštati ka domu na Poklonu. Na grebenu puše i hladno je. Hvatamo savršeno novomarkiran dio staze i u tili čas stižemo do planinarskog doma na Poklonu. Investiramo posljednje kune koje imamo, pijuckamo oproštajno kuhano vino i krećemo polako na sarmu. Svi su se sretno vratili svojim kućama, puni dojmova, s nadom u planinarski dobru i aktivnu novu 2023. godinu!

Robert Koprivnjak

33. tradicionalni uspon na Debelo brdo

Još davne 1989. godine Stanica planinarskih vodiča Split utabala je stope na zapadnom dijelu Mosora. Naime, svake godine na blagdan Bogojavljenja, odnosno Sveta tri kralja, Stanica organizira uspon na Debelo brdo, najzapadniji istaknuti vrh na Mosoru. Ove su godine ulogu vođenja preuzeli vodiči iz HPD-a

ROBERT KOPRIVNJAK

Članovi SPV-a Split i prijatelji na Debelom brdu

Točenje šampanjca na Debelom brdu

Malačka, a meni je pripala debitantska uloga glavnog vodiča.

Uspjon je započeo okupljanjem u ranojutarnjim satima u Sitnu Gornjem. Svi su bili željni planine i hodanja nakon dugih kišnih dana kojima je završila 2022., a i opuštenih blagdana, koji su obilježili prethodne dane. Sunce se s istoka smiješilo i pozdravljalo sve prisutne, a bilo nas je gotovo stotinu. Mješavinu velike odgovornosti i uzbuđenja sudionici su poslije ocijenili kao samopouzdan pozdrav, no većina njih nije znala da je to moj prvi uvodni pozdrav otkad sam pristupila Vodičkoj službi HPS-a. Nogom pred nogu po stjenovitom Mosoru uputilo se 98 planinara, među kojima i slijepi planinar, vizionar Feručo Lazarić, u pratnji dviju planinarki – Sande Doljanin i Mire Ćurin. Naša »metla« Petra Kuzmanić iz PD-a Imber ispratila je sve redom i nakon gotovo dva sata hoda, uz vesele razgovore, poneku pjesmu, i lagane korake, preko napuštenih Vickovih staja stigli smo do Lugarnice.

U okrilju te prekrasne planinarske kuće dočeka nas je vrućim čajem Ante Milić iz HPD-a Mosor, a dodatnu okrepju pružio je meditativni vidik prema obali, Splitu i Kaštelima. Prvi dani 2023., kalendarski zima da ne može biti veća, a mi u kratkom rukavu

ispijamo čaj na padinama Mosora! Nakon duže stanke, marende i fotografiranja krenuli smo dalje, do svojeg odredišta. Nakon još sat vremena hoda stigli smo u samo podnožje vrha. Kad se vrh promatra s toga mjesta, jasnije je odakle mu to simpatično ime, a uostalom, da nije tako prostran, ne bi ni mogao odjednom primiti toliku planinarsku svitu. Među stijenama, u hladu borovine, lani je na isti dan zakopan i strpljivo nas je čekao u potpunosti netaknut i savršeno ohlađen šampanjac. Vrh je visok 1044 metra. Dok nam je sa sjeverne strane omogućio mističan i bajkovit, oblacima umotan vidik na sjeverne padine Mosora i Dugopolje, s južne nas je strane nagradio nespутanim vidikom na Solin, Split, Kaštelanski zaljev i Kozjak. Kad smo se nauživali svih tih ljepota, otvoreni su šampanjci i podignute su čaše, želje su upućene visoko prema nebeskim prostranstvima, a nova je planinarska godina otpočela.

Očiju punih prekrasnih vidika, srca razdraganih susretima i prijateljstvima, krenuli smo natrag prema Sitnu Gornjem.

Svoj vodički prvijenac nisam mogla zamisliti boljim. Savršen dan, uz toliko nasmijanih, veselih lica, prekrasnih, srdačnih riječi, toplih zagrljaja i novih prijateljstava. Iz silnog osjećaja odgovornosti proizišla je zahvalnost u kojoj sam pronasla sreću što sam na taj način imala priliku biti sa svim tim ljudima. Hvala

Slavonsko kolo na Kapavcu

svima koji su nam se pridružili, bili ste prekrasna grupa, a posebno svim kolegama vodičima, bez kojih sve to ne bi ni moglo biti tako dobro! Stanica planinarskih vodiča Split i tom je prilikom pokazala da može i zna! Dobra suradnja i još bolja organiziranost mogu sve.

Snježana Plazonja

11. pohod na najviši vrh Požeške gore uz slavonsko kolo

Svake godine požeški HPD Sokolovac, točnije njegova sekcija Kapavac iz Zakorenja, organizira jedinstven pohod na najviši vrh Požeške gore, Kapavac (618 m). Pohod se uspješno održava već 11 godina, a okuplja planinare i izletnike iz cijele Slavonije i središnje Hrvatske željne avanture, hodanja, druženja i dobre zabave.

Ovogodišnji je pohod održan u nedjelju, 15. siječnja. I ovaj je put sve započelo kod planinarske kuće Bajin kijen u Zakorenju, gdje je domaćin za sve goste priredio slavonski doručak. U ime organizatora okupljenima su se uvodno obratili predsjednik Sokolovca Bruno Horvat i predstavnik sekcije Kapavac Slavko Lončarević. Turističku orijentiranost manifestacije pohvalio je direktor Turističke zajednice Zlatni Papuk Tomislav Galić, dok je načelnik Općine Brestovac Zdravko Mandić, uz čestitke organizatoru,

Druženje na najvišem vrhu Požeške gore

već po tradiciji otvorio šampanjac i obznanio početak pohoda.

Na planinarski je pohod gotovo 300 planinara poveo glavni vodič Dražen Jakoubek, uz pomoć Dragana Davidovića, Branimira Bartolovića i Daria Francuza. Uspon je izveden po najljepšim predjelima Požeške gore, putom dugim 11 km. Na pojedinim, potencijalno teškim mjestima, vrijedni članovi HGSS Stanice Požega postavili su rukohvate te pratinjom osigurali da pohod prođe uz maksimalnu sigurnost svih sudionika.

Na vrhu Požeške gore sve je sudionike dočekala okrjepa uz tradicionalne slavonske delicije te nastup KUD-a Berda iz Brestovca i KUD-a Drežnik. Drugu godinu zaredom zaplesalo se slavonsko kolo, u kojemu su sudjelovali i planinari sudionici pohoda. Nakon povratka u Zakorenje sve je izletnike dočekala ponuda hrane i pića te glazba uživo. Druženje je potrajalo do kasnih večernjih sati, na zadovoljstvo i veselje svih prisutnih. Organizatori za sljedeću godinu planiraju brojna nova iznenađenja.

Bruno Horvat

Izložba povodom 40 godina HPD-a Sisak

Dana 21. prosinca 2022. otvorena je u Holandskoj kući u Sisku izložba povodom jubilarinoga 40. rođendana HPD-a Sisak. U želji da široj javnosti pokažemo da se naši planinarski pohodi nisu zaustavljali samo na vrhovima Lijepe Naše, nego su sezali, i sezat će, i izvan njenih granica, pokušali smo putem fotografija podijeliti vidike s najljepših vidikovaca svijeta. Rad na prikupljanju izložbene građe trajao je godinu dana, pretraživali su se obiteljski albumi, novinski zapisi i zahvaljivalo na digitalnom dobu.

Počeci na Hrastovici bili su poticaj za ostvarenje velikih snova. Prva miniekspedicija sisačkih planinara

1989. uspješno je ostvarena usponom na najviši vrh Alpa Mont Blanc. Uspon su ostvarili Savo Blazonija, Mario Dadić, Vlado Gregl i Mile Ljubišić. Njihov uspjeh odjeknuo je u lokalnoj zajednici te potaknuo i druge da se priključe planinarima. Započelo se i s edukacijama pa su ljetnu alpinističku školu koju je organizirao PD Željezničar 1989. završili Savo Blazonija, Ivica Tušak, Boris Đapa, Vlado Gregl i Mile Ljubišić. Svoje znanje nesebično su odlučili podijeliti s ostalim članovima Društva te je 18. travnja 1990. u PD-u Sisak osnovan Alpinistički odsjek. Nekoliko godina kasnije zimsku alpinističku školu u organizaciji HPS-a završili su Savo Blazonija, Ivica Tušak i Vlado Gregl.

Smjenom generacija uvijek se dogodi neko zatišje ili se aktivnost svede na pojedince. No, od 2016. jača interes za planinarenje u višem gorju te je formirana samostalna sekcija koju vodi Damir Matagić, a od 2020. Irena Mihalić. U njoj se organiziraju edukativne radionice i ulaže se u opremu. Rezultati toga rada vidljivi su iz izvještaja na društvenim stranicama o ostvarenim usponima i savladanim usponima. Nije se uvijek ostvario cilj. Vremenske (ne)prilike i/ili visinska bolest ponekad su omele ostvarenje cilja, no i o tome treba progovoriti. Bez obzira na dugotrajne pripreme, uložena sredstva, mukotrpnu organizaciju i već svladanu nadmorsku visinu Priroda je ta koja je presudila ostvarenju pothvata. Stoga posebno ističemo

Izložba povodom 40. obljetnice HPD-a Sisak

HPD SISAK

Mala planinarska škola PD-a Zanatlija u Osijeku

Kako danas djeca provode svoje slobodno vrijeme? Jesu li današnja djeca drugačijih potreba od onih prije razvoja tehnologije, društvenih mreža, i sličnih stvari za zabavu?

Možda se na prvu čini da je tako, no u PD-u Zanatlija u Osijeku, ipak je neka druga priča. U društvu je prije nekoliko godina pokrenuta sekcija Dumina, sekcija za izlete prilagođene djeci uzrasta osnovne i srednje škole. Na početku je to bila manja skupina djece, i kolegica volonterki iz osnovnih i srednjih škola, koje su svoje slobodno vrijeme i ljubav prema prirodi i planinarenju prenijela na djecu. No, sada je to druga priča, i kako zna, sa smiješkom i vrlo zadovoljno, reći naš predsjednik Vladimir Pavičić, sve se »otelo kontroli«! Zašto to kaže?! Pa zato jer sada skupina Dumina ima tristo članova, a to je predivna brojka! Svi obavezno prvo prolaze malu planinarsku školu koja se provodi prema programu Hrvatskog planinarskog saveza. Propisane teme za takvo školovanje odrađuju se teoretski, ali i praktično, kako u učionici, tako i na terenu – na izletima, a sve pod budnim okom licenciranih vodiča Jele Knežević, Vladimira Pavičića, Ivana Šaravanja, Ljiljane Mandurić, Ivana Čorka te članova HGSS-a i drugih pomagača (profesorica stručnih za pojedina područja).

U ovoj školskoj godini imamo čak 111 novih polaznika Male planinarske škole, koji redovito sudjeluju u izletima, predavanjima i vježbama. Na izletima, na koje se u pravilu ide barem s tri autobusa, svi s nestrpljenjem čekaju upute vodiča. Skupinu čine osnovnoškolci iz OŠ Retfala, OŠ Josipovac, OŠ Tenja, OŠ Franje Krežme, SOS dječjeg sela iz Ladimirevaca, nešto

Dio izložbe u Holandskoj kući u Sisku

prisebnost naših planinara koji su u kritičnim trenucima donijeli dobru odluku te odustali od pogibeljnog nastavka uspona bez obzira koliko je srce htjelo ostvariti željeni cilj.

Za potrebe izložbe našli smo se u problemu ograničenog izložbenog prostora i nemogućnosti da fotografijom pokažemo sve ostvarene uspone iznad 2000 metara, pogotovo one koji su ostvareni na velikim društvenim pohodima. Članovi Društva popeli su se na gotovo sve visoke vrhove Slovenije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Makedonije. Stoga smo izdvojili najviše vrhove navedenih država. Na svakom od prikazanih pohoda poštivan je planinarski običaj da se na vrhu ili planinarskom domu ostavi naljepnica društva ili da se članovi na vrhu fotografiraju sa zastavom. Naljepnicu u današnjem vizualu društvo ima od 1984. kada su verziju naljepnice iz 1983. po ideji Krešimira Klarića, redizajnirali Mijo Štrk, Milan Božičević i Roko Nikolić. Povodom jubilarnih 40 godina HPD-a Sisak tiskana je prigodna naljepnica prema ideji Vesne Rogulja Mart.

Tijekom 2016. tadašnja predsjednica Komisije za promidžbu Vesna Rogulja Mart pokreće interni natječaj za dizajn zastave na kojemu je pobijedio prijedlog dugogodišnjeg člana Slobodana Grabovice. Budući da je na grbu Društva stilizirana planina Klek, kolijevka hrvatskog planinarstva, planinari su s ponosom prvi puta razvili svoju zastavu 26. studenog 2016. upravo na Kleku. Od tada se zavijorila na vrhovima diljem svijeta, a planinarke Edita Ciglencečki, Davorka Šipuš i Jasminka Malnar razvile su je 2021. na Elbrusu (5642 m).

Izložba o kontinuiranom djelovanju planinara bila je i jedan od postava u Noći muzeja 2023., a tim povodom u suradnji s Gradskim muzejom Sisak organizirano je noćno planinarenje za učenike Gimnazije Sisak.

Vesna Rogulja Mart

LJILJANA MANDURIĆ

Nezaboravna iskustva s planinarskog izleta PD-a Zanatlija

Sudionici izleta od Granica do Londžice

srednjoškolaca iz Opće gimnazije i iz Jezične gimnazije Osijek.

Prvi izlet bio je u listopadu, a cilj je bila Krndija. Tako smo s puna četiri autobusa, točnije 230 djece, i odraslih, stigli u podnožje Petrovog vrha, i već na samom početku imali oštar uspon, koji smo s lakoćom savladali. Laganom šetnjom kroz šumu stigli smo do vrha Kapovca. Uživali smo u vidiku s vidikovca na Kapovcu, laganoj okrijepi i odmoru, a imali smo priliku uživati i u biciklističkoj utrci, koja se održavala istoga dana. Slijedio je silazak u Orahovicu, gdje je u Vatrogasnom domu sve sudionike naša Gastro sekcija, dočekala toplim prefinim čajem, kruhom s masti i paprikom, s pekmezom ili s nutelom... Tražio se komad više. Uz okrijepu održano je prvo predavanje Male planinarske škole o planinarenju. Izlet je začinjnjen uživanjem u delicijama od kestena, pečenim finim kestenima, kolačima i kesten pireu, i sve to uz živu glazbu lokalnog benda.

Drugi izlet Male planinarske škole održan je u studenom. Tada smo se uputili na Papuk, u Veliku, Duboku, na Trišnjicu i na vrh Tisovac. Sudjelovalo je oko 160 mladih, i nešto starijih planinara. Uspón je započeo kod bazena u Velikoj. Kroz predivnu šumu šarenog lišća stigli smo na vrh Tisovac koji nas je nagradio lijepim vidikom prema Jankovcu (Nevoljaš, Ivačka glava, Koprivnato brdo, Češljakovački vis). Put koji smo prošli poznat je još pod imenom Čokina staza, po planinaru požeškog Sokolovca, i najkraći je put kojim se može doći na Trišnjicu ili na Češljakovački vis. Posjetili smo također planinarsku kuću Trišnjica. Kuća se nalazi na 640 m, vrlo je slikovita i zanimljiva,

a često je određište na izletu »Papučki jaglaci«. Ovdje pravimo nešto duži odmor, a zatim krećemo natrag prema Dubokoj i Velikoj uz potok Trišnjicu. Skrivena u šumici, kroz koju vodi krivudavi putić, u blizini imanja Šumarskog fakulteta nalazi se mala špilja s kipićem Majke Božje Snježne. Za vrijeme odmora mladi planinari na pripremljenoj vatri pekli su slaninu, kobasicu, sljézove kolačiće, i uživali u kušanju spomenutih delicija, a također su poslušali predavanje o opasnostima i pomoći u planini.

Treći izlet Male planinarske škole održan je u siječnju. Ovaj put smo se uputili u smjeru Našica i Granica. Kako je vježba prve pomoći održana u učionici, na ovome izletu mogli smo uživati u predivnoj snijegom prekrivenoj šumi i zimskim radostima, primjenjujući stečeno znanje o opasnostima, i snalaženju u prirodi, jer je teren bio zahtjevan, a silazak i mjestimice blatan. Prvo smo obišli crkvicu sv. Izidora u Crnoj Kladi, nekadašnjem malom selu koje je potpuno nestalo prije 30-ak godina. Nakon toga smo nastavili hodnju kroz snijegom prekrivenu šumu, gdje su djeca uživala u snježnim radostima, sanjkanju i grudanju. Na kraju puta došli smo do planinarske kuće PD-a Krndija u Londžici, gdje su nas ljubazni domaćini dočekali kuhanim čajem te naloženom vatrom, na kojoj su djeca mogla peći kobasice, slaninu i sljézove kolačiće.

Kako možete i sami zaključiti, ova djeca radije dane provode u druženju s prijateljima u prirodi, uživajući u njezinim ljepotama, a sve bez mobitela, igrice i ostalih ometala. S tim iskustvom nastavljamo dalje, pripremajući nova predavanja, vježbe i izlete, na naše i dječje zadovoljstvo.

Ljiljana Mandurić

- 5. 3. Pohod Žene u planinu**
PD Kamenjak, Rijeka
- 11. 3. 100 žena na Sniježnici**
HPD Sniježnica, Dubrovnik
- 11. 3. Dan žena**
PD Naftaplin, Zagreb
- 11. 3. Proljetni izlet u Sijaset**
PD Zavižan, Senj
- 12. 3. 10. Tradicionalni pohod povodom Međunarodnog dana žena**
PD Susedgrad, Podsused
- 12. 3. 11. pohod po Istarskom planinarskom putu**
Istarski planinarski savez, Pula
- 12. 3. 6. Obiteljski izlet – Grgurevo – Dan grada Požege**
HPD Gojzerica, Požega
- 12. 3. Dan žena na Orlovim stinama**
PD Svilaja, Sinj
- 12. 3. Pohod Romarskim putom Belec – Marija Bistrica**
HPD Belecgrad, Belec
- 18. – 19. 3. Papučki jaglaci**
HPD Sokolovac, Požega
- 18. 3. Cvjetne staze Ravne gore, proljetni pohod – crnkasta sasa**
PD Ravna gora, Varaždin
- 25. 3. 9. Lucijanov pohod u Hraščinu i Trgovišće**
PD Ravna gora, Varaždin
- 25. 3. Dan Koranskog planinarskog puta**
PD Crvene stijene, Cetingrad
- 26. 3. Pohod po Opatijskoj planinarskoj obilaznici**
PD Opatija, Opatija
- 1. – 2. 4. Međunarodni planinarski pohod Hajdemo do Vrane**
PD Belveder, Biograd
- 1. 4. Memorijalni Uspon na Stražišće**
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 1. 4. Tradicionalni Planinarski križni put**
PD Vršak, Brod Moravice
- 2. 4. 14. tradicionalni pohod na Zarin**
PD Škamnica, Brinje
- 2. 4. Pohod planinarskim putom Po starim gradovima Ivanšćice, dionica Grebengrad – Pusta Bela**
HPD Oštrc, Zlatar
- 10. 4. Uskršnji pohod Kalničkom gorom**
PD Kalnik, Križevci
- 10. 4. Uskršnji ponedjeljak na Sisolu**
PD Pljusak, Rijeka
- 10. 4. Uskršnji uspon na Malačku Pekinom stazom**
HPD Malačka – Donja Kaštela, Kaštel Stari

- 15. 4. 29. Rusov pohod – Tragom prvog izleta PD-a Nikola Tesla**
PD Nikola Tesla, Zagreb
- 15. 4. Hodanjem k zdravlju – proslava 100. obljetnice PD-a Dubovac**
PD Dubovac, Karlovac
- 15. – 16. 4. Obilazak Jaskanskog planinarskog puta**
HPD Jastrebarsko, Jastrebarsko
- 15. 4. Pohod po Belišćanskom podravskom pješačkom putu**
HPD Belišće, Belišće
- 16. 4. Pohod Dragojinom stazom na Okić**
HPD Željezničar, Zagreb
- 16. 4. Proljeće na Bilogori**
HPD Bilogora, Bjelovar
- 16. 4. Proljetni pohod Vinica – Martinščak**
HPD Vinica, Duga Resa
- 23. 4. 12. tradicionalni pohod Planinarskim stazama otoka Krka**
PD Obzova, Njivice
- 23. 4. 23. pohod Podunavskim pješačkim putom (Aljmaš – Erdut)**
PD Zanatlija, Osijek
- 23. 4. 24. pohod Liječničkom planinarskom stazom**
PK Hrvatskog liječničkog zbora, Zagreb
- 23. 4. Dan planeta Zemlje u Moslavini**
PD Yeti, Kutina
- 23. 4. Od Ivane do Tadije**
PD Dilj gora, Slavonski Brod
- 27. 4. – 1. 5. Dan PD-a Mljet**
PD Mljet, Govedari

DANI HRVATSKIH PLANINARA 3. – 4. lipnja 2023. / Papuk, Velika

HPS i HPD Sokolovac, Požega

Premetaljka:

OSTANI VELIK!

[ime vrha]

Rješenje premetaljke iz prošlog broja:

GLADI VRŠAK = VLAŠKI GRAD

Kada odgonetnete rješenje!

Rješenje premetaljke prijavite do 20. ožujka 2023. putem web obrasca na stranici

<https://www.hps.hr/premetaljka/>

Točno rješenje i imena čitatelja koji ga prijave objavit ćemo u idućem broju.

Točno rješenje premetaljke iz prošlog broja do zaključenja ovoga broja prijavili su:

(Redoslijed imena ne prikazuje vremenski redoslijed prijave rješenja i ne predstavlja rang-listu čitatelja!)

1. Darko Prusina, PD Zanatlija, Osijek
2. Krešimir Baličević, PD Zanatlija, Osijek
3. Renata Baličević, PD Zanatlija, Osijek
4. Ana Baličević, PD Zanatlija, Osijek
5. Josip Grünfelder, PD Zanatlija, Osijek
6. Saša Trauber, PD Zanatlija, Osijek
7. Nives Trauber, PD Zanatlija, Osijek
8. Dario Abramović, PD Kamenjak, Rijeka
9. Snježana Šimunović, PD Kamenjak, Rijeka
10. Leon Basara, DPIOV Osmica Karlovac
11. Paula Horvatić
12. Jozo Bušić, HPD Strmac, Nova Gradiška
13. Krunoslav Ružić, PD Kalnik, Križevci
14. Tanja Malovoz, PD Strilež, Crikvenica
15. Davor Protulipac, PD Martinščak, Karlovac
16. Željko Vinković, HPD Bilogora, Bjelovar
17. Ivan Sadaić, PD Zagorske steze, Zabok
18. Marijan Turković, HPD Klek, Ogulin
19. Vedran Živković, Split
20. Dejan Šimunović, HPD Petehovac, Delnice
21. Ivan Antić, PD Vršak, Brod Moravice
22. Vlasta Klem, HPD Liska, Ilok
23. Čedomir Diklić, HPD Bršljan-Jankovac, Osijek
24. Frane Marković, HPD Japetić, Samobor
25. Dalibor Petir, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
26. Vesna Čaplar, HPD Željezničar, Zagreb
27. Filip Cuculić, PD Opatija, Opatija
28. Lovro Svetličić, HPD Klikun, Pleternica
29. Jadranka Markoč
30. Ivan Gracin, HPD Runolist, Zagreb
31. Krešimir Gracin, HPD Runolist, Zagreb
32. Roan Rašuo, PD Skitaci, Labin
33. Marko Drinovac, PD Planinorci, Zagreb
34. Moreno Mauzer, PD Dubovac, Karlovac
35. Dubravka Hržica, PD Zagorske steze, Zabok
36. Božidar Glad, PD Skradski vrh, Skrad
37. Domagoj Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
38. Daliborka Pavlin, HPD Željezničar, Zagreb
39. Remigio Radešić, PD Kamenjak, Rijeka
40. Dražen Fabris, PD Đakovo, Đakovo
41. Ivica Čapan, PD Dubovac, Karlovac
42. Mirjana Malenica, HPD Dirov brijeg, Vinkovci
43. Sergej Stipaničev, PD Kamenjak, Rijeka
44. Tihomir Pupek
45. Ivan Parlov, HPD Sveti Jure, Zagvozd
46. Ante Škovrlj, PK Split, Split
47. Ivica Čepuran, HPD Martinščak, Karlovac
48. Helena Petrić, HPD Zagreb-Matica, Zagreb
49. Marica Ivanković, HPD Zagreb-Matica, Zagreb

Vlaški grad

IGLU ŠPORT

NAJBOLJA PLANINARSKA OPREMA

www.iglusport.hr

GET MOVIN'

KILIMANJARO

ekskluzivno u Hervisu

Welcome
nature

TUBUL Planinarska funkcionalna jakna

129,99 EUR **69,99 EUR**

979,41 HRK 527,34 HRK

VINOVO Planinarska majica

54,99 EUR **39,99 EUR**

414,32 HRK 301,30 HRK

PLATI Planinarske hlače

99,99 EUR

753,37 HRK

PANNI Planinarska jakna

229,99 EUR **139,99 EUR**

1054,75 HRK 1732,86 HRK

MOUNT NANSEN Planinarska obuća

139,99 EUR **89,99 EUR**

1054,75 HRK 678,03 HRK

MOUNTAIN 3 Štapovi za hodanje

54,99 EUR **39,99 EUR**

414,32 HRK 301,30 HRK

EXPERT 32 Ruksak za planinarenje

99,99 EUR **59,99 EUR**

753,37 HRK 451,99 HRK

BEZ PFC-A

Nove membrane i impregnacije izrađene su bez per- i polifluoriranih kemikalija (PFC) odnosno materijala koji su štetni za okoliš. Što se tiče otpora vjetru, vodoodbojnosti, pa čak i prozračnosti, ne zaostaju za materijalima koji sadrže PFC.

RECIKLIRANI POLIESTER

Reciklirani poliester (rPES) izrađen je od PET boca, ribarskih mreža i drugih ostataka. Nudi iste prednosti kao novoprodukcijeni poliester, budući da je elastičan, čvrst i jednostavan za održavanje. Međutim, zahtijeva do 60 % manje energije i smanjuje hrpe smeća.